

Z obsahu:

- Převádění na společné jmenovatele
- Středoškoláci - hledání receptu stále ještě pokračuje
- Scénář prázdninové akce pro středoškoláky
- Dva rozhovory o jednom pokusu
- Tři roky Prázdninové školy pro vysokoškoláky
- Stále nehotová hra - Sociodrama
- Hra do přírody
- Recenze

1981

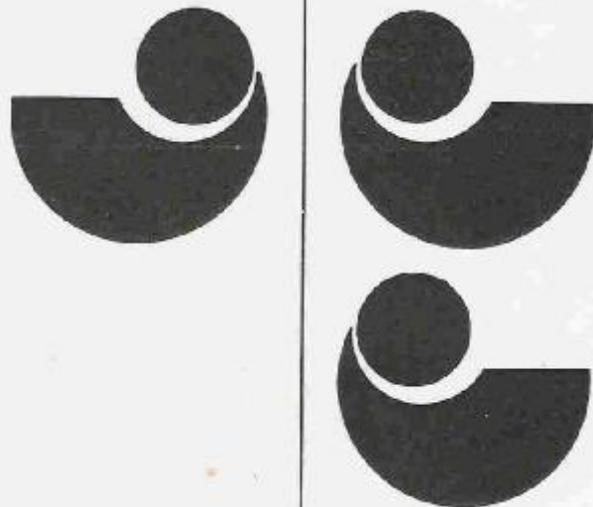

SLOVO ÚVODEM

Je zase léto. Slunce pronikavě páli. Za pestrou loukou s tisici květy šumi a klokočá řeka a láká ke svlažení. Z nedalekého lesa dýchá příjemný chládek, voní jehličí a pryskyřice. Mnozí z nás právě prožívají své několikaleté, ale možná i poslední prázdniny. Je to čas kouzelný, čas bezbřehý. Abychom jej uměli co nejlépe využít, o to se Metodické listy pro tělovýchovně brannou činnost snaží již radu let. Využit čas, to snad už dnes pro většinu mladých lidí znamená strávit prázdniny v přírodě, v kolektivu svých přátel při aktivní činnosti, při které si na své přijde nejen tělo, ale i duch.

Také v tomto čísle najdete podněty pro svoji práci. Jsou zde shrnutý zkušenosti vedoucích Prázdninových škol pro vysokoškoláky a středoškoláky, první část Banky kulturních programů, které proběhly na Lipnici při minulých bězích, poznámky k psychologickým hrám, recenze knih, které by vás mohly zajímat a řada dalších materiálů. Na Lipnici se rozjíždějí nové běhy Prázdninových škol, ale o tom, co dělají absolventi předchozích, víme jen sporadicky. Věříme, že kdo ochutnal lipnickou atmosféru, kdo prošel Finskou stezkou, poseděl u planoucího ohně a byl čtrnáct dnů v jednom kole, pokusi se kousek z toho, co se tu dělo a čím se i on nadchl, přenést mezi své kamarády, do kolektivu, ve kterém pracuje, do svazácké skupiny, kterou řídí, aby i jiní uměli účelně využít čas prázdnin.

O to vlastně jde.

Metodické listy pro tělovýchovně brannou činnost č. 2/1981. Pro vnitřní potřebu SSM vydává oddělení tělesné a branné výchovy ČÚV SSM. Odpovědný redaktor: Ivan Matějů. Výkonné redakce: Lida Blanárová, Zdeněk Thoma. Grafická úprava: Marie Manichová. Adresa redakce: ČÚV SSM, oddělení tělesné a branné výchovy, Praha 1, Gorkého nám. 24, PSČ 116 47, tel. 22 10 41. Tiskne Mladá fronta, malooffsetové středisko, Praha 3, Kalininova 42. Vychází dvakrát ročně. Za původnost textu a obsahovou správnost ručí autor.

Odevzdáno do tisku: 23. června 1981.

Vyšlo: prosinec 1981

ZDARMA

Foto: Zdeněk Thoma, ing. Antonín Rosický, Pavel Stecha

PŘEVÁDĚNÍ NA SPOLEČNÉ JMENOVATELE

Lipnické „doškolování“ svazáků ve věcech efektivnějšího užívání volného času zapříčinilo, že se vyskytly jednotlivci, ba i celé sdružení jednotlivců, kteří inspirováni Gymnasionem, Šancí a jinými podobnými akcemi ČÚV SSM začali lipnické pojetí prázdnin uplatňovat všude, kde se dalo. Když se nedal uplatnit celkem, to byla většina případů, pak se uplatňovaly jeho části /a to bylo nanejvýš moudré/, neboť platila a stále platí teze ze závěrečné zprávy o realizaci projektu Gymnasion /1977/, kde se konstatauje, že „nejde tak o to organizovat množství Gymnasionů, Šancí, ... nýbrž o to, aby se do naplně jednotlivých svazáckých akcí dostávaly prvky a formy, které tvořily podstatnou část jejich programu“.

Nejzádánejšími „artikly lipnického vývoje“ se v tzv. experimentálním období¹¹ staly hry. Bylo to pravděpodobně způsobeno tím, že jejich přenos do zcela odlišného prostředí se nejvíce obtížným, že to byl progresivní a spolehlivé „živovací“ prvek vhodný pro svazácké akce nejrůznějšího zaměření. Postupem času se zájem začal orientovat poněkud jiným směrem. Uživatelé „lipnického zlatého fondu her“ vytušili, že znalost herních pravidel nestačí k tomu, aby se rozhýbela činnost té či oné svazácké organizace, aby se vytvořila dobrá atmosféra na nějaké konkrétní svazácké akci. Chtěl vodit, za jakých podmínek se pověstná lipnická atmosféra vytváří, co je pro ni charakteristické, jak vzniká scénár takové akce, jak se „mixuje“ program, na co se klade důraz, jaké jsou zásady výchovného působení, co se z toho všeho dá využít v běžné svazácké praxi ... Stručně řečeno: začalo se volat po systematickém utřídění a zpra-

cování všeho, co by mohlo posloužit jiným a přinést jasno v oblasti přenosu lipnických poznatků a zkušeností.

Ve dnech 4. - 6.3.1977 se schází ve Žďáru nad Sázavou seminář ČÚV SSM. Tady se pak nejenom hodnotí dosavadní aktivity SSM ve včeli účinného prosazování tzv. moderních forem pobytu v přírodě, tady se i plánuje a vytvářejí nové cíle. V souladu s miněním většiny účastníků semináře /tvorili je funkcionáři a aktivisté ČÚV SSM, KV a OV SSM, zástupci CKM, FTVS, ČSTV a mládežnického tisku/ je za hlavní nedostatek dosavadní činnosti komisi a aktivů zodpovědných za rozvoj moderních forem pobytu v přírodě v SSM označena určitá bezkonceptnost a nesystematičnost ve zpracovávání a předávání poznatků a zkušeností získaných v průběhu experimentálního období. V této souvislosti se doporučuje, aby za účelem jejich efektivnějšího využití, ale i za účelem dalšího rozvoje všeho pozitivního, co zmíněné období přineslo, byla zřízena Prázdninová škola ČÚV SSM. Má ji tvorit několik specializovaných kursů, do kterých se budou moci hlédat především funkcionáři a aktivisté základních a okresních organizací SSM. Ti pak zde budou „školeni“ intenzivně a pokud možno systematicky v umění hledat si náplň pro volný čas, v umění si ji moudře vybrat a dobré ji zinscenovat.

28. června 1978 se jeden ze závěrů semináře stává skutečností: Prázdninová škola ČÚV SSM otevřá své brány, aby prvních 111 fréquentantů mohlo na vlastní kůži zažít intenzitu lipnického „rekreačního režimu“, který posunuje samo využití volného času, v tomto případě prázdninového, od tradičního posezení, polezení, popovídání

¹¹ Piedcházelо vzniku Prázdninové školy ČÚV SSM. V jeho průběhu SSM usiloval o zavedení nových moderních forem pobytu v přírodě, které by odpovídaly mentality mládeže svazáckého věku. Prostředkem usilování se staly tzv. experimentální akce: Gymnasion išest běhů, Projekt Jeseniky a Šanci 75. První experimentální akce /Gymnasion/ se uskutečnila v r. 1971 na Lipnici, poslední pak /Gymnasion - V. ročník/ v r. 1976 - temtéž. Experimentální období skončilo seminářem, který uspořádal ČÚV SSM v r. 1977 ve Žďáru n/Sáz. - viz Metodické listy pro tělovýchovně brannou činnost č. 2 a 3/1977, vydalo odd. tělesné a branné výchovy ČÚV SSM.

k modernějšímu stylu života. Tedy takovému, jak tvrdí klasik, kde „jde o to, abychom žili co nejvíce, to jest nejen dlouho, ale i obsažně“.

Důraz na efektivitu a její zvyšování zainteresovává na jedné straně jednotlivé svazové orgány /především na úrovni základních a okresních organizací SSM/ tam, kde jde o výběr účastníků jednotlivých kursů Prázdninové školy a posléze pak při jejich využití jako absolventů v rámci své působnosti, na druhé straně pak různé odborníky-specialisty /édukovací pedagogy, psychology, sociology, kulturní pracovníky atd./, kteří se podílejí na zpracování dosavadních poznatků, ale i nových koncepcí.

Důležitý faktor: podmínky

Občas je slyšet námitky typu: „mít ty podmínky, které mají ONI na Lipnici, dokázal bych totéž a možná ještě více“. Ale o jakých podmínkách to hovoří? S největší pravděpodobností o fyzickém prostředí, vybavení, ekonomických stimulech, které mají určitý, ale nikoliv rozhodující vliv na využení toho či onoho kurzu. Doložné si toto tvrzení rozbořil, jehož osnovu a většinu charakteristik zpracoval, M. Matějů /1974/. Autor tohoto článku jej pak doplnil a upravil, podle současného stavu poznání. Analyzuje se v něm vnější a vnitřní podmínky jednotlivých kursů Prázdninové školy ČUV SSM. Rozbor pak má především poznávací charakter, na jehož základě může dojít k dalšímu hlubšímu studiu konkrétních činností, sociálního chování účastníků, efektivity výcviku apod.

Vnější podmínky

a) skupinové dispozice

- poměrně malý počet členů skupiny /30/,

na většině kursů účastníci věkově homogenni,

- existence jedné skupiny s eventuálně vnitřním členěním na podskupiny,

- druh nabídky: pro zajemce, převážně z řad funkcionářů a aktivistů základních a okresních organizací SSM; provádí se výběr;

b) programové možnosti

- absence tzv. „konzumní“ činnosti - pěvačuje zájmová tvořivá činnost; zastoupeny rekreativní prvky: zábava, aktívni odpočinek, uspokojení,

- náplň programu je připravená a závazná,

- různé zaměření programů,

- každý den jiné programové aktivity,

- nutna detailní příprava instruktora na každý program, určitá část programu prezentovaná formou výcviku /relativně nová forma předávání informací s tzv. učením z vlastní činnosti/;

c) přírodní prostředí, vybavení

- pestrý reliéf; umožňuje fyzicky náročnější pohyb, který je základní podmínkou pohybové rekreace,

- přítomnost vody o větší rozloze v zatopeném lomu, její kvalita, (téma: průzračná) umožňuje realizaci řady tělocvičných aktivit,

- bohatství vegetace: lesy /jehličnaté i listnaté/, mýtiny, travnaté plochy, volné krajiny se soliterními dřevinami, kefotité porosty, mezní porosty, stromovídi atd.,

- klubovna o kapacitě asi 45 účastníků - s krbem a variabilním prostorem,

- hřiště na odbíjenou a softball,

- základní vybavení pro pořady: magnetofon, reproduktor,

- základní táborské vybavení: sekery, pily,

- základní sportovní vybavení: pro míčové hry, softball, cyklistiku, dálka kanoe, kajaky, horolezecká lana, buzoly, magnetofon, stopy,

- kuchyně, sociální vybavení, jídlo, ubytování.

Vnitřní podmínky

a) vlastnosti sociálního prostředí

- aktivity se nevynucuje, ale vyvolává,
- vedení kurzu je probozeno stejným kolektivním normám i konfrontacím ve smyslu sociálního učení jako účastníci,
- důraz na proporcionalní utváření a rozvoj oblasti somatické, psychické a psychosociální,
- kurz se vyznačuje dostřednou tendencí /je sám o sobě cílem/, plně převažuje tzv. přímá interakce,
- hějně existující partnerský vztah u mládeže kontrolovatelný,
- značný příhled o chování a pohybu účastníků,
- činnosti jsou tak rozmanité, že se všichni mohou v průběhu kurzu uplatnit,
- zaměstnání účastníků téměř po celý den,
- příležitost k samostatnému dotváření předložených programových námětů;

b) skupinové charakteristiky

- podporovaný „smysl“ pro kolektiv,
- vytváření kolektivního vlastního jazyka, prožitků a vzpomínek,
- sociální kontrola jak ze strany instruktorů, tak ze strany kolektivu,
- tendence typu „dělat něco, aby bylo druhému dobré“, komunikace mezi členy kolektivu je bez ohledu na jejich postavení otevřená,
- veškerá činnost se provádí v kolektivu vrstevníků, které účastník teprve poznává,
- existence reálné možnosti vzniku kolektivu a přátelských vztahů;

c) individuální charakteristiky

- silně projevující se aspirace /snaha po uplatnění/,
- ráda nových poznatků o tom, jak se lidé chovají,
- terapie pozorováním,
- individuální zájem na programu,
- snaha o projevení individuality,
- uspokojení limitované především chováním skupiny,
- disciplinovaná orientace jednání na cíli sociální konstelace; dochází k rozšíření vlastních systémů vztahů a k obohacení vlastního inventáru postojů.

Programový projekt

Za významný prostředek k naplnění vytyčených cílů Prázdninové školy je považován **programový projekt kurzu**, jehož strukturu tvoří **ideový záměr** (jakási základní představa o kritériích výběru účastníků, výchovných úkolech, dramaturgi kurzu, programu, stylu instruktorské práce), **scénář kurzu** (strukturně charakteristiky plánovaných aktivit, rozvržené do jednotlivých dnů a programových bloků, dopoledních, odpoledních, večerních apod.).

O co se takový programový projekt opráv? Jaké konkrétní cíle máme na mysli? A z jakých zdrojů se čerpá při výběru vhodných aktivit?

Začneme obecně platnou tezí: v celém tom usilování nejde jen o jakési vyvolávání nových potřeb majících vliv na rozvoj osobnosti, ale rovněž o jejich částečné či úplné naplnění. Z tohoto hlediska se pak možnost být přitomen jeví přitažlivou. Jinými slovy: zájem o účast na zmíněné akci (zpravidla 10-12letní) je velký také proto, že se tu slibuje rozmanitá a žádoucí činnost, stejně jako atraktivní role. Samotná činnost a fungování v růlich rolích vyzádají tvůrčí a aktivní samostatnost jednotlivců a jistou dávku úsilí a námahy. Technika „jen tak sedět a koukat“ se uplatňuje jen velmi zřídka. Většina programů, které účastník absolvouje, se podobá rozmanitým zkouškám schopnosti, dovednosti apod., jež zahaleny do her a hudebních téměř magický. Prestože jedinou odměnou za různá fyzická strádání je **radost**, nikoho nenaopadne vyhýbat se nepchodi. Radost vykoupená někdy namáhavým závodem, jindy cenným poznatkem je považována a svým způsobem vzácná.

Účinnost takového způsobu „rekreování“ je pak závislá na:
a) aktivním zapojení každého účastníka,
b) maximálním využití časového fondu,
c) výběru a rozvržení aktivit,
d) dynamice denního režimu,
e) ozvláštnění prostředí /rozumíme tím snahu o vytváření intenzívni, živé a působivé atmosféry - např. prostřednictvím různých her apod./,
f) kvalitě klimatického a terénního prostředí a obytného prostoru.

Kategorie uplatňovaných činností

Tvoří je:

- tělocvičné aktivity,
- kulturně umělecké činnosti,
- moderní společenské hry,
- svazácká praxe.

Tělocvičné aktivity: akcentovány jsou především nejrůznější tělocvičné formy vázané na přírodní prostředí: **cvičení v přírodě, sporty v přírodě** zejména orientační běh, cyklistika, plavání, softbal, **peši a vysokohorská turistika** /na kombinovaných pobyttech Lipnice - horské prostředí/ a **táborení**, které do této kategorie patří proto, že vytváří specifickou, samostatnou formu tělocvičných aktivit v přírodě, které jsou prezentovány pracovní činnosti. Přitom pracovní - pochybová činnost /zpracování dřeva, stavba stanů, přístřešků apod./ zde plní funkci výchovného prostředku s cílem přispět k tělesnému rozvoji, naučit zacházet s tábornickým nářadem atd.

Zařazována je též **dělezgymnastika** /v současné době moderní forma ZRTV/, která se vyznačuje spojením výrazových prostředků z oblasti uměleckých žánrů, založených na telesním pohybu, s hrou. Tímto spojením se vytváří velmi účinný nástroj tělocvičny.

Dále jsou zařazovány různé **pohybové hry**. Většina tělocvičných aktivit je realizována formou miniskol. /Metodické listy číslo 2/1980./

Kulturně umělecké činnosti: zahrnují **hudební a dramatické pořady, přednášky, vzdělávací programy, rétorická fóra** aj. Pozornost je věnována zejména **výtvarnému umění, hudbě, divadlu, filmu, literatuře, tanci** a v neposlední řadě v **vědě**. Přehled a zaměření tétoho pořadu podává Banka kulturních programů, jejíž první díl zveřejňujeme v tomto čísle Metodických listů.

Moderní společenské hry: jsou a zřejmě i nadále budou /spolu s pochybovými hrami/ pilířem celé programové stavby. Do této kategorie patří **komunikativní hry, malo strukturované hry, hry stimulující tvorivosť, tvůrčí způsob myšlení a chování, různé hry s psychologickou tematikou** aj. Jejich přehled nalezneme v Lipnickém zlatém fondu /Met. listy č. 1 a 2/, v publikacích Eduarda Bakaláče /I dospělí si mohou hrát, Moderní společenské hry s psychologickou tematikou/ a brožuře **Praždniny v pohybu**, kterou vydala Mladá fronta v roce 1980.

Svazácká praxe: jejím prostřednictvím jsou účastníci kursů systematicky zaváděváni do problematiky řízení mladých lidí ve volném čase a do některých otázek funkcionářské práce v podmírkách ZO a OV SSM.

Výchovné zásady

Výchovná práce na jednotlivých kurzech Prázdninové školy se řídí těmito zásadami:

1. S účastníky nepracujeme jen jako s objekty výchovy, ale jako s kooperujícími partnery.
2. Rozvíjíme tělovýchovné zájmy v souladu s ostatními kulturními zájmy.
3. Zdůrazňujeme, že sociální význam volného času není jen v tom, že lidé jsou volní a mohou si oddechnout, ale i v tom, že si mohou zvyšovat svou kulturní úroveň.
4. Vyzdvihujeme prospěšnost procirování celého těla a celkovou uměřenosť tělesných cvičení.
5. Zdůrazňujeme, že tělocvičnými aktivitami člověk nerealizuje jen své tělo, ale i svou osobnost.
6. Snažíme se měnit informace a znalosti ve vzdělání a užitou moudrost.
7. Rozvíjíme sebekázeň a snažíme se účastníky přimět k tomu, aby mysleli kriticky a konstruktivně.
8. Učíme je efektivně spolupracovat.
9. Propagujeme hru jako významný a důležitý výchovný prostředek a nezastupitelnou rekreační aktivitu.

Allan Gintel

STŘEDOŠKOLÁCI - HLEDÁNÍ RECEPTU STÁLE JEŠTĚ POKRAČUJE

Prázdniny '80 změnily na mých zájmech hodně - například u mě vzrostl zájem o cestování, poznávání, divadlo ... /Milan/

Často se snažím zamyslet, jak jsem se zachovala, přemýšlím o chování druhých, snažím se uvědomit své chyby a odstraňovat je. Myslim, že jsem se trochu změnila - a že jsem si z Lipnice /a nejen já/ dovezla něco velkého, cenného, na celý život. /Pavla/

Lipnice mi umožnila poznat, kolik toho vlastně člověk vydří. Uvědomil jsem si zde také, jak špatně jsem využíval volný čas, co všechno neumím a neznám a kolik je na světě věcí, které bych se chtěl naučit. /Ivoš/

Lipnice mi pomohla odhalit mé vlastní schopnosti a změnila můj pohled na svět. /Pavla/

PŠ mi pomohla opravit názory na některé věci i lidí. Byl jsem nucen více o dění na Lipnici přemýšlet. Poznal jsem nejen, jak daleko sahají mé fyzické sily, ale také, co všechno je člověk schopen vykonat v dobré partii. /Pafka/

Lipnice umí otevřít lidem oči a ukázat jim, že je fúra věci, které se dají dělat všude, když člověk chce. Přinut člověka zamýšlet se nad sebou samým, nad životem. Lipnice umožní člověku poznat sebe sama. /Milan/

O tom, že Lipnice s lidmi dovede „zahýbat“, probudit je, vyburcovat, se již několik let ví. Individuální vklad každému účastníkovi ze strany instruktorů tkví vlastně v intenzitě výchovného působení, jehož vliv by měl být takový, aby absolventi Prázdninové školy byli schopni „zahýbat“ i se svým okolím - ve třídě, ve škole, v SSM i jinde.

Léta diskutovanou otázkou zůstává, jaká je skutečná odezva a jak celý ten proces „přenosu“ vlastní probíhá.

Tato - i další otázky stály u zrodu myšlenky, pojďout jeden z kursů III. ročníku Prázdninové školy netradičně z hlediska účastnického složení. 2. běh PRÁZDNIN'80 byl proto určen pouze pro studenty dvou středních škol Středočeského kraje - z gymnázia v Benešově a ze školy stejného typu v Mladé Boleslavě.

- Do jaké míry je možné ovlivnit dlouhodobě - v pozitivním smyslu - život svařácké organizace na střední škole v oblasti volného času?

- Jak to vlastně chodí na středních školách - jaké jsou tu podmínky pro zmodernizování obsahu i forem svařácké práce?

- Je skutečně potřebné, aby byl zpracován projekt středoškolského tábora? Kdo by ho měl pořádat? Pro koho? Kdo by tyto tábory vedl? A hlavně - jakou by měl mít podobu?

Experiment s sebou nesl určité odlišnosti oproti akcím s obvyklým obsazením. Účastníkům nabízel více možností

vyzkoušet si přípravu a jeho uvedení. Více prostoru pro ověření některých technik, potřebných při vedení druhých osob. A v něposlední řadě i rady a nápady CO a JAK dělat, nechceme-li si zkušenosti z Lipnice nechat pro sebe.

Dejme se dál po stopách názorů a postřehů účastníků tohoto experimentu a konfrontujeme je s dnešním stavem poznání. Tato konfrontace nemůže /a ani nechce/ být vycerpávající. Je to sonda, ponorená do jedné jediné středoškolské akce - odrazil ale zkušenosti všech tří ročníků Prázdninové školy. Mnohé může mít širší platnost. Na jiných akcích PŠ, i za branami této lipnické školy.

Oceňuje hlavně to, jak jste pro nás dokázali navodit atmosféru. I tim, že jste se ne stavěli jako: my jsme tady vedoucí - vy poslouchejte. Všechno, co se tu dělo, a hlavně způsob, kterým se to dělo, bylo pro mne nové, uchvacující. /Gina/

Co nejvíce oceňují? Snad - tu atmosféru. Možnost, že každý může říct svůj názor, nechat si vše vysvětlit. Snažu zcela zaplnit den. Přátelství a vzájemnou pomoc nejen mezi účastníky, ale i mezi námi a instruktory. /Ingrid/

Nejvíce oceňují partu lidí, kteří pro nás akci udělali. Perfektní bylo, jak jste dovedli probudit ve všech kamarádské vztahy. /Milan/

Málokdy se povede, a ještě k tomu za tak krátký čas, že se dá dohromady tak dobrá parta. /Pavla/

Byly zde fantastické vztahy mezi lidmi. /Jarka/

Nejvíce oceňují organizaci celého tábora. Bylo to snad ideální využití veškerého volného času. Nebyla ani jediná minutka, při které by se člověk nudil. /Liber/

Velice se mi líbil přístup instruktorů k nám, účastníkům akce. Byli jste k nám kamarádi, nechovali se nadřazeně, mohli jsme se na Vás s čimkoliv obrátit. /Pavla/

Byla to pro nás něco nového, jedinečného. Já osobně jsem se s něčím podobným nesetkala nikdy předtím. Nic z her, soutěží a programů jsme neznali. /Milena/

Co je příčinou úspěchu, ohlasu, DOPADU Lipnice? Je to snad v kouzlu tohoto mistra, celého okolí? Jistě, i prostředí tu hraje svou roli, ale hlavní příčina je - v lidech. Ve znalostech, dovednostech instruktorů. V zodpovědnosti až profesionality, s jakou přistupují k přípravě akce i k jejímu průběhu. Především ale v téžko popsatelném umění - dorozumět se s účastníky.

Atmosféra, nálada; program, jeho jedinečnost, novost. Denní režim. Organizace. Vztahy mezi lidmi - kamarádství, možnost výměny názorů. ZPÚSOB, KTERÝM SE VŠE DĚJE. To jsou charakteristiky, kterých si u akce samotné ceni účastníci.

Myslim, že příprava některých programů nebyla dočasná do konce: chtělo se na ně vic připravit, nebo provést nějak jinak. /Milan/

Příprava programu každé akce se pohybuje v několika rovinách - a každá v sobě skrývá fádu úskalí:

Dramaturgie akce jako celek. Otázkou, kterou bude nutné odpovědět /ani ne tak pro potřeby Prázdninové školy, ale vzhledem k uvažování projektu středoškolského tábora/: odpovídá pobytová akce optimálně potřebám dospívajících? A z praktické stránky projektu: je vůbec naděje uvést do života svařácké organizace tento typ akce? Anebo je třeba dát se jinou cestou? Dramaturgie jednotlivých dnů. Jaké „tempo“, jaký rytmus akce zvolit? Ukazuje se, že bude nutné - a nejen z důvodu fyziologických - tempo zmírnit. Anebo spíše: vnitř do něho chvíle, kdy se překotný běh událostí, dojmu a lidí zastaví, kdy dopřejeme účastníkům čas na prodení. Nebat téměř dva týdny, to je dlouhý čas. /Téměř dvojnásobek oproti prvním ročníkům PŠ./

Výběr jednotlivých programů. Problém zde tkví v nasměrování programů na účastníky z hlediska jejich vyspělosti - fyzické /u her, pohybových aktivit/, ale především mentální /sféra kultury a umění/. Nemáme možnost seznámit se s ní předem. Musíme proto mít neustále na paměti, že obzory vědění, momentálních políeb, schopnosti přijímat určité hodnoty mohou být /a jsou/ u dospívajících dosti vzdálené. /16letý hoch, 19letá dívka/. Značně rozdíly jsou i v citovém světě. Bude třeba si říci: co je základem, jež bychom měli ve sféře kultury a umění účastníkům nabídnout v každém případě, a co by mělo tvorit jakousi nadstavbu, s možností výběru ze strany účastníků. Nemály by scházet hudba, tanec, zpěv, poezie, próza, malířství, fotografie, cestování ... Závěrem: Je nutné sledovat reakce účastníků na program - a měli bychom být schopni pružně reagovat na jejich skutečnou úroveň.

Příprava jednotlivých programů. Zde je to jednoznačné - nemělo by tomu být nikdy jinak: všechny programy - včetně náhradních, a premiérové dvojnásob - musí být co nejpečlivěji nachystány již před akcí, abychom se mohli plně věnovat atmosféře, komunikaci s účastníky a soustředit se na problémy a otázky, které s sebou přinomnost „náčnářků“ na akci vždy přináší.

Zdálo se mi, že mělo být trochu víc odpočinku, protože někteří účastníci byli potom unaveni a nesoustředili se plně na program. /Jana - Mimčo/

Jestliže něčeho bylo moc? Všechno, ale to snad bylo dobré, protože ten neustálý shon a práce nutí snad každého, kdo přijede domů, něco podnikat a ne jen sedět a stále jen vzpomínat. /Jarka/

Několikrát v pozdních nočních hodinách se mi zdalo, že usnu, že už nevydržím. Potom krize přešla. Nyní, s odstupem skoro tří měsíců vidím, kolik krásných chvil jsme vlastně prospali. A jsem ráda, že jste nás nenechali spát dle - co všechno bychom nestihli, co všechno by nám zůstalo utajeno... /Jana/

Jediné, co mi vadilo, byl nedostatek spánku. /Olda/

Řekl bych, že bych docela uvítal, kdyby aspoň některé dny /ne denně/, byla třeba po obědě hodina volna, kdyby si každý mohl udělat, co potřebuje. Přiznám se, že jsem dopisy domů psal někdy také ve tři hodiny v noci... /Přemek/

Na stále diskutovanou otázku, kde leží mira fyzické zátěže účastníků, se nepodařilo dosud dát uspokojivou, tj. jednoznačnou odpověď. Skutečnosti je, že účastníci programovou nabídku v oblasti pohybových aktivit, nežlika s vysokým stupněm náročnosti akceptují. Problém jacy obvykle následně - únavu ve večerních hodinách, zvláště ke konci akce, a z toho plynoucí nižší pozornost při programech, zařazených do večerních hodin. Ukazuje se, že v kategorii dospívajících je potřebných v průměru 7 až 7 a půl hodiny spánku denně. I zde mějme na výběr na paměti rozdíly tohoto období života - ve vyspělosti, a tedy i ve fyzické zdatnosti. A citlivě reagujeme na stav únavy úpravou programu.

Začala jsem aktivně sportovat. Došlo mi, že je lepší běhat v tělocvičně, než po doktorech. Nevim, co konkrétně mě k tomu dohnalo - ale nebyl Lipnice, do soudného dne se budu nudit a vzduchat nad tim, že mám sport zakázany. /Ingrid/

Poznala jsem, že sportovat a vůbec se hybat je straně fajn. Když jsem přijela domů, zjistila jsem, že mi ten pohyb moc chybí. Nejdřív jsem chtěla běžet. A tak jsem běžela. Lesem, do kopečka a s kopečka, nejprve sama a když přijela kamarádka, tak s ní. A ani po prázdninách jsem se běhání nevzdala. I když je málo času, běhám čtyřikrát týdně. Na 14 dnů jsem musela ze zdravotních důvodů přestat a vidim, jak mi ten pohyb chybí. /Jana/

Vrátila jsem se domů učebtaná, toužící po posteli. Ale omyle! Za půl hodiny po návratu už jsem doma nebyla a to mi vydrželo i po zbyvající dny. Jezdila jsem na kole jako divá, celé prázdniny jsem pravidelně běhala - a i teď s chuti lámu rekordy. /Dáša/

Pokud se podíváme na akci z hlediska jejího obsahu, tzn. programu, je POHYB jeho hlavní charakteristikou. Pohyb při hrách, sportech, při cvičení, lanci. V nejrůznějších

podobách ... Zkoušel jsem zjistit, jaký vliv má tómér dvoutýdenní intenzivní rekreační režim na výkonnost účastníků ve třech disciplínách - v jízdě na kole, běhu a plavání. Ve všech případech šlo spíše o tráť rychlostní délky: kolo 1000 m, plavání 100 m, běh 500 m. Základní měření proběhlo ráno po zahájení akce, srovnávací měření potom poslední den. Výsledky?

Ze 66 měření, jež umožnily srovnání, jich bylo 55 s výsledkem lepším (83%). Ke zlepšení došlo při jízdě na kole u 91 %, u plavání u 81 % a u běhu u 74 % výkonů. /Svoji roli mohla hrát skutečnost, že testy proběhly v rychlém sledu za sebou v pořadí, jak jsou uvedeny./ Co se relativních změn výkonu týká, je zlepšení následující:

	cyklistika	plavání	běh
chlapci	2,1 %	4,0 %	3,2 %
dívčata	3,5 %	9,8 %	2,5 %

Vliv akce na zvýšení výkonnosti /u sledovaných rychlostních disciplín/ je více než patrný. Přes vskutkovu intenzivní režim, bez toho, že by se „jadila forma“ před srovnávacím měřením, došlo ke zlepšení převážně většiny osobních výkonů. V některých případech dokonce k výraznému /zejména v případě plavání/.

Vliv akce na vztah k pohybu zdá se být také patrný - i když zde procento možná nebude tak vysoké ... Co ještě dodat? Bude snad protleba více vybavovat účastníky vědomostmi o tom, jak se povídovat, aby pohyb přinášel radost.

Při této prázdninové hodilám jet s pionýry naši ZDŠ na tábor a myslím, že společně se zdejším skupinovým vedoucím dáme dohromady program, ve kterém bude hodně s Lipnicí. /Gina/

Vzala jsem si šestáky /jejich 30/. Chtěla bych je vést až do 9. třídy a dát jim to, co jsem si odvezla z Lipnice. Snad se mi to podaří ... /Ingrid/

Byla mi nabidnuto, abych dělal instruktora PO. Okamžitě jsem to přijal. Práce v od-

dile mi mnohdy připadá jako „malá Lipnice“. /Lubo/

Nechtěla jsem si nechat všechny zážitky a zkušenosti pro sebe a proto jsem se rozhodla, že si „vezmu“ jiskry a budu s nimi pracovat. Stala jsem se oddílovou vedoucí dětí ze 2. třídy. /Jana/

Uplatňuji programy z Lipnice v pionýrském oddíle. Některé už připravujeme na letní tábor o prázdninách 1981. /Pavla/

Programy z Lipnice používáme při schůzkách PO. Výsledek je neobývají dobrý. Děti to baví a už je ani nezájímají jindy, tak důležitý fotbal a vybíjení. A další hráme hrali při našem 14denním soustředění s hokejem - a kluky to parádně bavilo. /Pavel/

Založili jsme při SSM Klub madých nejdříve tam byli jen účastníci PŠ, ale teď k nám přišli zcela dobrovolně i děti nové ... Chtěli bychom uspořádat Závod Sydney Pollacka a připravit pořad Kategorie 19. /Ingrid/

Myslim, že jsme některé věci při uspěchách, měli o nich více přemýšlet. /Dáša/

Vedu s kamarádkou oddíl pionýrů. Snažíme se pro ně udělat „pionýra“ zajímavého, ale ty děti jsou strašně neukázněné. Až na počátku zažene do třídy, děti nám to ta snad rozbroukají. Nevim, co s tím máme dělat. Nejsíš to řeknu skupináčce, ale co ti myřeš!!!! /Jana/

Jsem přitomni prvním krokům na nejdelší cestě zužitkovat to, co účastníkům Lipnice prázdninová škola dala. Ale také prvním plběmum.

Ukazuje se, že pole, na které středoškájak upřel svou pozornost, je především pro pionýry - neboť /někdy jen zdánlivě/ přináší obtíže než v případě řízení činností svých vrstevníků. Pokud se dává toulo cestěm

měl by mít neustále na paměti, že ať už se jedná o třídu, školu, SSM či sportovní oddíl, musí být jakákoli akce anebo činnost prezentována jako NABÍDKA.

Jak dlouho absolventům II. běhu Prázdnin 80 jejich zájem vydrží? Budou mít dostatek podnětů, dalších impulsů? Najde se někdo, kdo jim pomůže při překonávání prvních potíží a překážek? Kdo jim předá své zkušenosti? Bude někdo, kdo je soustavně povídá? Bez VEDENÍ se budou dostávat dálko jen pomalu, a velmi obtížně. A jen nejsilnější z nich.

Máme ohromnou chuť dělat, a OV nám vychází vstříc. Jádor máme dobré a zatím to jde. Je horší problém. Přibíráme lidi, samozřejmě. Jenže nikdy jsme nechápal vedoucího. Ale přidal se k nám jeden starší kamarád /24 let, vysokoškolák/, který nám fakticky začal vedoucího dělat. Stara se, to je v pořadku. Ale také nám diktuje, co máme dělat. /Dáša/

Někdy si možná pletecme pojmem VĚST, RÍDIT, s pojmem VLADNOUT. Proč? Schází nam zkušenosí, schází nám vzory?

Pořídili jsme na této akci dospívající několikrát do role tvůrců, režisérů, vůdců. Objevily se dva druhý problémů, jež by se daly charakterizovat jako umění VĚST a umění NECHAT SE VEST.

Cesta k prvnímu mistrovství v umění věst je dlouhá a nesnadná - a vede nejen přes vlastní dovednosti a zážitky, ale především přes vlastní PRAKTICKÉ zkušenosí s vedením. „Umění věst“ nemůže být otázkou jednoho, dvou let praxe ve funkci instruktora PO /zvláště, jsou-li všeobecně známé problémy s vedením a vedoucimi ve „tradicích“ oddilech na skupinách při ZDŠ/. U této věkové kategorie, ale jiné možnosti nejsou/výjimečně CSTV/.

Umění nechat se věst. Problém může být způsoben tim, kdo je veden, anebo také kvalitou vedení. V našem případě byla pravda nádeje uprostřed. Dosavadní zkušenosí ukazují na to, že jen výjimečně bude možné, aby u tohoto typu akce vedli dospívající své vrstevníky. Snad jen v případě 18 - 19letých, jež by - vybaveni určitými dovednostmi, značnostmi a zkušenosími - vedli studenty nižších ročníků školy. Dospět do tohoto stavu nebude snadné - jde o první krok, překonání prvních nedzárů, hledání vhodného typu lidi, konceptu činnosti, vytvoření určitého zázemí ve škole, SSM, vytvoření tradice. A jež především o VEDENÍ dospívajících - neboť tento věk je ještě potřebuje, ovšem KVALITATIVNĚ VE ZCELA JINÉ ROVINĚ, než je tomu ve věku dětském.

Pamatujeme: věst není totéž, co neomezené vládnout, diktovat, a nechat se věst by nemělo znamenat se věst stěpě, přizpůsobit se, podřídit se. Zvláště u tohoto věku přinese vedení, založené na plném respektování vytvářející se osobnosti dospívající užitek všem stranám.

Na chmelu jsem zkoušel dělat s moji třídu zkoušku zavalitosti a test pevné vůle. Řekl bych, že měly báječný úspěch. /Olda/

U nás na osadě jsem použila hry a závody - všem se to moc líbilo a já připravují skupku na další nedělu. /Ingrid/

Na chmelu jsme uspořádali Pohár tety Kateřiny, Hod vejcem ve dvojici a testy z Pešloněžské zkoušky dospělosti... /Jana/

Na chmelu jsme získali páku na softball a snažili se vysvětlit ostatním pravidla. Moc se nám to nedářilo, protože my, jelikož je také dost dobře neovládáme, jsme nebyli schopni je někomu dostatečně vysvětlit. /Eva, Ida/

Zkušenosí z prvních tří ročníků Prázdninové školy ukazují, že to, co účastníci z Lipnice využívají, jsou HRY, především ty jednoduché. Je to opět ofšírek pro tvorce dramaturgie akce - zakomponovat do scénáře akce i ty programy, které mají naději na své reprizování účastníky i za branami Lipnice. Rozloučenec jej nebude snadné: dát se cestou snadné přenositelnosti programů za každou cenu nani řešení, neboť by vedlo ke snížení úrovně Prázdninové školy. Rozhodně ale bude nutné říci účastníkům, co si mohou dovolit využít z Lipnice - jinak by jeji povést mohla utrpět. Zákaz exportu se bude týkat i softballu - pokud se nám nepodaří zaručit, že kvalita využávaného zboží nesplní určité parametry. Bude zřejmě nutné říci účastníkům i to, JAK který z programů ve světě co nejvýhodněji prodat. Neblíž se doba, kdy budeme účastníky učit, JAK UCÍT ostatní - plavání, sláňování a třeba i softball?

Pionýrské tábory, na které jsem jezdila, se Lipnicí nevyrovnaní nikdy. Ten jeden, který jsem měla nejradiji, byl trošku podobný díky lidem, kteří se podíleli na jeho vedení. /Gina/

Účastníci srovnávají lipnický zážitek se svými předchozími zkušenosími. Přemýšlíme-li o jejich hodnocení v širších souvislostech: to že srovnání dopadá pro PŠ dobře, využívává z určitého pohledu pocit smutku. Ukazuje se, nakolik schází dosťatek kvalitních dětských táborů! NEMUZE být cílem činnosti PŠ suplovat pionýrský tábor, ani vytvářet projekt letní akce, která by byla jeho náhradou pro věkovou skupinu dospívajících.

Mohou být vyvolány pochybnosti i na téma dramaturgie akce: jde s náročností dolů? Nejbolavější je to v oblasti, která využívá činnost Prázdninové školy - v oblasti počtu v přírodě. Zkušenosí ukazují, že praktické dovednosti středoškoláků jsou zde na velice nízké úrovni. Znamená to, že je bude na Prázdninové škole učit, jak se kaci souška?

Padla zmínka o projektu středoškolského tábora: není problém shrnout a zpracovat dosavadní zkušenosí ze středoškolských akcí PŠ. Použije ale někdo tento materiál?

Konfrontace končí. Nebylo jejím cílem přinést výčerpávající odpovědi na otázky, položené v úvodu: zdá se, že některé z nich využívají spíše otázky další. Radu odpovědi je ale možné nalézt ve výpovědích účastníků II. běhu PRÁZDNIN 80 v komentáři, který je provázen. Nezasvěcerámu se může zdát, že výsledky se dostavují pomalu. Roční perioda je ale - ve srovnání s jinými druhy činností - dlouhá. A tak na odpovědi, souvisejícími s hledáním receptu na správné středoškolské prázdniny, který by byl k užití i za hranicemi Prázdninové školy, musíme ještě počkat. Hledání pokračuje.

V létě 1981 proběhne další /opět dvojí/ zkoušení středoškoláků i instruktörů. A po celý tento rok také budeme sledovat dale-

odezvu, zrcadlení předchozích lipnických PRÁZDNIN na jejich účastnících, neboť je ještě brzo na to, aby experiment mohl byt uzavřen. Dnes, půl roku po skončení III. ročníku PŠ, se dá říci: jeho dopad na život škol přináší určité výsledky; registrovány jsou výtěžství, ale i problémy. Do jaké míry lze např. skutečně ovlivnit život svazácké organizace na střední škole v okresním městě, jestliže 80% studentů do školy dojíždí a kolmo třetí hodiny odpoledne se opět vraci autobusem domů?

Když jsem si doma vše přeberala, myslím, že jsme udělali chybu ve výběru účastníků. S některými to teď bude dost těžké. /Dáša, předsedkyně ČSV SSM v Benešově/

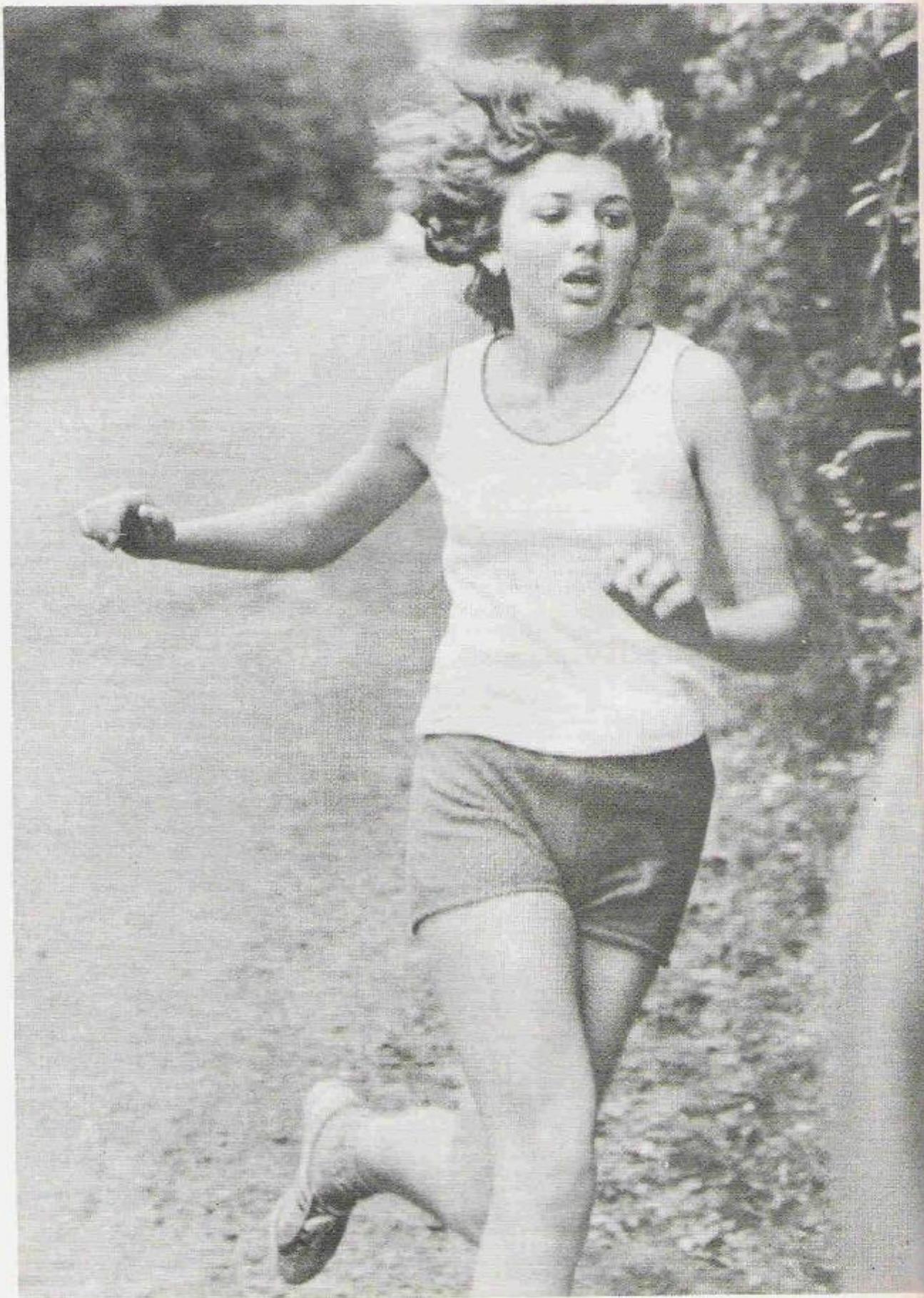
Účastnický vzorek byl zcela běžný, jaký bychom asi našli na každém gymnáziu na úrovni okresního města. Zkušenosí s ním využívají po dlouhá léta diskutovanou otázku: koho vybrat, aby byl co možná nejvíce naplněn záměr celé Prázdninové školy? Neměl bychom preferovat /mezi/ funkcionáři a aktivisty Svažu mládeži/ nebo /mezi/ tým, kteří něco umějí /jsou tedy vybaveni určitými dovednostmi, neboť by mohli předávat/, anebo s někým pracují /předpokládáme dovednosti, navíc i zkušenosí s jejich předáváním/ Navíc: oba tyto typy je možné motivovat pro „přenos“ daleko snadněji, než ty, kteří zatím jen tísí sedí v koutku. U těch je naděje, že je Lipnice z koutku vyžene...

Závěrem stručné charakteristiky akce: experiment se dvěma gymnázii Středočeského kraje proběhl za přítomnosti 24 účastníků: 19 jich bylo z těchto škol /12 Benešov, 7 Mladá Boleslav, zbyvajících 5 z jiných středních škol Čech a Moravy /vizhledem k malému zájmu v Mladé Boleslavi/. Průměrný věk - 17 let, pravděpodobně nejmladší v historii Lipnice. Šlo o studenty II. a III. ročníků. Na přípravě experimentu a jeho průběhu se podílelo 5 instrukturů /Ota Holec, Milan Mrugala, Věra Urbanová, Mladost Doučka a Martin Klusáček/, společně se dvěma elevý /Eva Juláková, Alena Bubancová/. Uskutečnil se na středisku u Lipnice nad Sázavou, v době od 25. července do 7. srpna 1980.

Na lipnické akci si cením toho, že jsem poznala mnoho nových lidí, lidí, kteří dovedou v pravou chvíli podat pomocnou ruku, mnoho kamarádů, kteří nezklamou. A s tím jsem poznala, že i já jsem zavázána: nezklamat je a umět vše jejich pomoc vrátit. Každý měl na Lipnici možnost říci svůj názor, a tak jsem poznala mnoho věcí a myšlenek velice důležitých pro život, nad nimiž jsem dříve vůbec nepřemýšlela. Zvýšila jsem si fyzickou kondici a poznala, jak strašně malovim, co všechno můžu dokázat. Že dokážu překonat překážky, které se na první pohled zdají nepřekonatelné. že dovedu překonat strach i svou pohodlnost a že k tomu potřebují především vůli, pevnou vůli ... /Jana/

Ota Holec

s použitím ankety účastníků PRÁZDNIN 80/VL.

cénář prázdninové kce pro středoškoláky

	Počítá se s 28 účastníky /optimální počet/ a třemi až čtyřmi instruktory.
1. den /pondělí/	dop.: příjezd účastníků, vstupní formality več.: Seznamka; Smím prosit?; Pohár tety Kateřiny, Malá noční pouť přirodu
2. den /sobota/	dop.: Chvála pohybu /I. Vyladování... odp.: Finská stezka več.: Způsoby sdělení: Studio D
3. den /neděle/	dop.: Miniškoly: softball /úvodní sekce pro všechny, po níž se účastníci rozdělí do dvou družstev, z nichž jedno bude pokračovat ve výcviku softballu a druhé zahájí výcvik v orientačním běhu. Odpoledne se družstva vymění/, orientační běh /II. lekce/ odp.: Miniškoly: softball, orientační běh /II. lekce/ več.: TAHO, Kategorie 19 noc: Běží ti čas
4. den /pondělí/	dop.: Targa Florio odp.: Miniškoly: sláňování /I. lekce/, orientační běh /III. lekce/ - skupiny se vyměňují več.: Večer jen tak...
5. den /úterý/	dop.: Miniškola: softball /III. lekce pro všechny Plavecký maratón odp.: Valašské hry Tábornický slabikář /I. lekce/ več.: Blues na rohu; Tak čao, v osm u nás!
6. den /středa/	dop.: Tábornický slabikář /II. lekce/ odp.: Cesta slepých ptáků več.: Hrníčkárna
7. den /čtvrtek/	dop.: 93 odp.: TAHO Miniškoly: sláňování /II. lekce/, orientační běh /IV. lekce/ - skupiny se nevyměňují več.: Velký táborový ohň
8. den /pondělí/	dop.: Francisova cena odp.: Softball - utkání/závěrečná lekce miniškoly Cesta na Severozápad več.: Cesta na Severozápad
9. den /sobota/	dop.: volné /účastníci se budou vracet z Cesty na Severozápad/ odp.: Miniškoly: sláňování /II. lekce/, orientační běh /IV. lekce/ - dokončení ze 7. dne Hoganův závod
10. den /neděle/	več.: Porta; Sociodrama odp.: Orientační závod odp.: Konkurs Tapinův závod več.: Margaret
11. den /pondělí/	Celodenní program "Den Jacka Londona"
12. den /úterý/	dop.: Chvála pohybu /II. odp.: Alternativy, Mladý svět /príprava/ več.: TAHO; Mladý svět - živé vydání noc: Závěrečná řeč, hudba na rozloučenou

A ještě: každý den se v programu vyskytuje ranní cvičení, Peloponesská zkouška dospělosti, Četba pod polštářem a Hudba na dobrou noc.

Stručné charakteristiky uvedených programů, které dále uvádíme, samozřejmě neobsahují podrobné popisy pravidel či podstatné výtahy ze scénářů, ty naleznete v Lipnickém zlatém fondu her a v Banke kulturních programů. Totéž platí i o miniškolách, jejichž osnovy byly zveřejněny v Metodických listech č. 2.

Identifikace programů vyskytujících se ve scénáři:

Finská stezka

- překážkový běh terénem, kde se vyskytuje např. visutý most, lanovka, skok do vody, plavání a jiné nástrahy. Měli se čas a mohou závodit jak družstva, tak jednotlivci.

93

- náročný závod čtyřčlenných družstev na šestikilometrovém okruhu, který je třeba absolvovat nejrůznějším způsobem: během dopfe-

du, pozpátku a jízdou na kole /tu je možno nahradit během s během o váze 12 - 15 kg/

Vyladování

- malá řada jednoduchých her majících schopnost dostat účastníky do tempa, vyladit je na změnu prostředí a životaběhu. Patří sem např. Pneumatická střelba, Nosiči v kruhu, Přetahovali v kruhu aj.

Peloponesská zkouška dospělosti

- každodenní testy ducha i těla.

Den Jacka Londona

- málostruktuovaná hra v jejím rámcu se uskuteční nejrůznější soutěže mezi čtyřmi zlatokopeckými osadami.

Běží ti čas!

- poměrně zlomyslný noční závod jednotlivců situovaný do okoli tábora, v němž se prokáže pohotovost a spousta jiných životně důležitých vlastností.

Cesta slepých ptáků

- terénní závod dvojic - jeden ze dvojice je „slepý“ a veden druhým - ovšem pouze slovně, nikoli fyzicky. Oba překonávají trati o délce asi 3 km, kde čihá spousta překážek a nástrah.

Správce rezervace

- typický pátrací hra procižující paměť a orientaci v terénu.

Francisova cena

- terénní hra, kde o vítězství rozhoduje především zvolená taktika. Závodí jednotlivci na okruhu o délce 5 km.

Hoganův závod

- závod smíšených dvojic v běhu pozpátku.

Targa Florio

- družstva valí pneumatiky na trati vedoucí členitým terénem a snaží se volit vždy tu nejvýhodnější taktiku.

Margareta

- společenská hra anebo jak se jevíme svému okolí a jak se jevíme naše okolí nám.

Sociodrama

- dorozumívací /komunikativní/ hra, jejímž prostřednictvím uslujeme o souhlas v hlediscích, pojetí, přístupu a vidění nějaké události, věci apod.

Hrníčkárna

- dotazovna a odpovědná: písavné dotazy roznášíme do hrniček, které mají účastníci hry před sebou, odpovídá se veřejně...

Konkurs

- série soutěží, kde zápolí 5členná družstva a každý dostane přiležitost být šéfem týmu.

Monology

- každodenní ranní čtení /ne delší pěti minut/ myšlenek, jež odpovídají úrovni posluchače.

Četba pod polštář

- úsměvné večerní čtení /velmi krátké/ před spaním.

Hudba na dobrou noc

- závěrečný pořad každého dne, sestavený z tvorby hudebních velikánů posledních čtyř století.

Večer jen tak

- basevní večer na téma: lásku ve všech podobách, se zaměřením především na vztahy mezi lidmi a na záliby, které staví na práci s lidmi.

Studio D

- nejrůznější techniky, používané na divadelní scéně, významně i nevážně: hlasový projev, pantomima, zpěv, tanec, orchestr...

Tak čao, v osm u nás!

- mejdandologie v teorii i praxi aneb jak organizovat kolektivní zábavu.

Pohár tety Kateřiny

- hodinové klání všech přítomných va znalosti našich příslušníků.

Mladý svět

- psané a čtené zážitky účastníků akce z pohledu jednotlivých rubrik MS, doplněné o živé obrazy: na vydání pracují tvůrčí skupiny, vše řídí redakční rada.

TAHO

- tanecní hodiny aneb tanec v nejrůznějších podobách /disco, lidový, standartní.../

Způsoby sdělení

- poezie v hudbě, hudba s poezii - texty Dylana, Simona a Garfunkela, Wykrenta, Suchého, Beatles aj.

Blues na rohu

- pásmo černošské poezie a blues.

Porta

- portrét největšího československého hudebního festivalu.

Alternativy

- my máme nápad a vy nám ho pomožete realizovat - a může to být i obráceně. Nebo: vyberte si jednu z nabízených aktivit /lesní atletika,

slaňování, cyklistika, tanec, plavání apod.) a my vám ji zinscenujeme.

Plavecký maraton

- závod na 500 a 1000 m.

Ranní cvičení

- terapie ranní nevřlosti cvičením za doprovodu hudby, během a plaváním.

Valašské hry

- dvě hodiny cvičení a her na louce.

Chvála pohybu

- testování účastníků na začátku a konci akce (běh, plavání, síla aj.).

Tábornický slabikář

- základní tábornické disciplíny v teorii a praxi.

Cesta na Severozápad

- turistika, poznávání kraje, přenocování v přírodě, to vše doplněné drobnými úkoly.

/Ota Holec/

DVA ROZHOVORY O JEDNOM POKUSU

s předsedou OV SSM Benešov Josefem Doubkem a předsedkyní ČS VSSM na gymnáziu v Benešově Dagmar Hájkovou o účasti svazáků z jejich okresu na netypickém kursu Prázdninové školy ČUV SSM v létě 1980 a ještě o něčem jiném.

ROZHOVOR PRVNÍ - ODPOVÍDÁ PŘEDSEDA OV SSM V BENEŠOVĚ JOSEF DOUBEK

Co se u vás momentálně děje zajímavého? O čem se mluví, co se připravuje?

Končí výročí členské schůze, dává se dohromady „roční“ statistické hlášení, připravují se podklady pro okresní konference KSČ atd. Na úseku tělovýchovy a branné činnosti se připravuje okrasný finále ve stolním tenisu a střelecké soutěž „O pohár Vltavého února“ ve stříbrbě z malorážky. Rozpracovává se koncepce letní aktivity pro studenty středních škol a středních odborných učilišť. Prosežujeme především Kolektivní brigády, kde se nabízí uplatnění např. pro absolventy Prázdninové školy, kteří by mohli svými nápady a zkušenosťmi zpestřit volný čas brigádníků.

Jaký byl tvůj první dojem z návštěvy na Prázdninové škole ČUV SSM 80?

První dojem - velmi dobrá parta účastníků i instruktorů, kteří ponechávali velký prostor iniciativě frekventantů. Z rozhovoru s Otou Holcem, vedoucím instruktorem a účastníky kurzu jsem našel pěsvedomí, že Prázdninová škola bude pro všechny velkým příjemcem. Na druhé straně jsem si začal uvědomovat, že celou řadu programů nebudou moci předat dál a ve své běžné činnosti využít. Prostředí, ve kterém se Prázdninová škola koná se mi jeví trochu jako „sklánkové“, kdežto podmínky ZO SSM jsou jiné - možná tvrdější pro projezování dobrých nápadů, pro vytváření příznivé atmosféry...

Mysliš si, že absolventi Prázdninové školy dokáží časem prosadit některé ziskané nápady do činnosti ZO SSM? Podílej se jim s tím základem, co mají, překonat překážky jako např. slabý třídní kolektiv, tendence trávit volný čas spíše individuálně aj.

Pokud by se podařilo získat pro účast na Prázdninové škole neformální vůdce kolektivů, pak bylo určité. Dále by bylo asi potřeba účastníky lépe připravit pro jejich budoucí úlohu organizátorů a v neposlední řadě tak trochu změnit náplň kurzu i v tom smyslu, že by se účastníci kursu naučili i takové hry, které je možno uplatnit i v běžném prostředí a bez větších materiálových nároků.

Pokud jde o „benešovský výběr“, pak je třeba přiznat, že naše sestava pro Lipniči nebyla nejlepší. Silo o vztazech nepříliš aktivních středoškoláků. Nebyl mezi nimi žádny tzv. neformální vůdce. Nakonec i některé poprázdninové pokusy nám to potvrdily.

Uvedu jeden příklad. V souvislosti s výstavou fotografií z průběhu Prázdninové školy, která byla uspořádána na gymnáziu v Benešově, jsme připravili třídní setkání účastníků Prázdninové školy. Součástí setkání, které mělo charakter lesní brigády, byl i společenský večer. Jel jsem tam, abych se ho zúčastnil a domnival jsem se, že uvidím nějaké programy z Prázdninové školy. Dopadlo to však tak, že účastníci Prázdninové školy se zmohli pouze na hru „Poko“. Dost nepříjemně mě to překvapilo a tak se na věci divám trochu skepticky.

Je tu jistě nebezpečí: nenaleznou-li bývali účastníci Prázdninové školy patřičnou odezvu, začnou se možná „uzavírat“ a vytvářet tzv. „elitní skupiny“ a věci moc neprospejí. Co s tím?

Toho bych se nechal. Mohlo by se to stát snad jen tehdy, kdyby na Prázdninovou školu cestoval kolektiv s nějakým vyhraněným zájmem. Ale u středoškoláků je to, vzhledem k dynamice jejich vývoje, téměř vyloučeno.

V čem ty vidiš hlavní problém při přenášení forem propagovaných na Prázdninové škole do života členské základny?

Problémů je celá řada a nedovedu je všechny komplexně posoudit. Na některé poukazuje Ota Holec ve své zprávě - v našem případě tedy vysoké procento dojíždějících studentů, dále je to poměrně formální práce ZO SSM na středních školách, která je zaviněna

minohdy způsobem a metodami, které používá jak ZO SSM, tak pedagogičtí pracovníci škol při řízení činnosti členů této organizace.

Dominuje se, že jen velmi málo z toho, co se na Prázdninové škole dělá, se prosadí do činnosti ZO SSM. Široké pole působnosti se ale nabízí při různých internátních pobytach studentů středních škol, především pak při brigádách, ale i v průběhu výrobní praxe, která se stává součástí výuky. Zde pojmenový čas dostává jinou podobu a jeho účelné využívání mohou studenti značně ovlivnit.

Na co by se podle tebe měl program Prázdninové školy určené středoškolákům orientovat?

Nejprve k věkovým problémům. Pokud mají účastníci Prázdninové školy přenášet poznatky do činnosti ZO SSM, pak není možné zvyšovat věkovou hranici nad 16 let, protože studenti starší 17 let jsou již absolventy třetích ročníků a pak už mají jen jednu starost - jak se vypořádat s maturitou.

Prázdninová škola by měla být určena absolventům prvních a druhých ročníků, tedy patnácti a šestnáctiletým. Tomu věku pak musí odpovídat i náplň kurzu. Bude třeba asi slavit. Program by měl být více zaměřen na „studium problematiky řízení činnosti základní organizace SSM v oblasti zájmové činnosti“.

Neměli bychom zapomínat ani na klasické formy: Dukelský závod branné zdatnosti a osobně se přimluovává za orientační běh. Myslím si, že pro studenty středních škol a středních odborných učilišť by měla být vyhlášena celostátní branná soutěž. Námětu bych měl možná více, ale chtělo by je trochu prodiskutovat.

Které akce, jež ještě v minulosti organizovali, měly největší ohlas?

Nevím, co je myšleno minulostí, ale globálně je možno říci, že ty akce, které měly v minulosti velký ohlas, jsme museli zrušit. Zná to trochu paradoxně, ale je to otázka finančního zajištění. Z tohoto důvodu už nepořádáme Setkání mládeži na Závratech spojené s přehlídkou kulturních souborů a celou řadou tělovýchovně branných akcí. Dobrý ohlas mají akce pořádané s ODPM pro studenty a instruktory PO SSM jako je letní kurs výuky vodního lyžování a každroční vodácký putovní tábor na Lužnici nebo jiný tábor v Tatrách. V posledním období mají velký ohlas komponované diskotékové pořady. Prostě snažíme se, aby ne všechno nám vycházelo.

ROZHOVOR DRUHÝ - ODPOVÍDÁ PŘEDSEDKYNĚ ČS VSSM Z GYMNAZIA V BENEŠOVĚ

Jaké jsou první ohlasy těch, co na Lipniči nebyli a dozvídají se o ní vašim prostřednictvím?

Jsou zvědaví. Na jednou výroční schůzi byl přečten diskusní příspěvek na téma Lipnič. Zabral. Přihlásilo se asi 10 zájemců o účast na příštím ročníku (z jedné třídy). Samozřejmě se vyskytuje i ti, kteří o Lipniči nestojí. Nejsípří mají strach...

Porádali jsme výstavu fotografií. První vernisáž se konala v nevhodné době a proto nikdo nepřišel. Tak jsme ji zopakovali (zařadili jsme i plánský, uváhy, vysvětlování o smyslu Prázdninové školy) a zúčastnila se jí polovina školy. Uspělo nám i v sestavu se Zdeňkem Thomou. Účast byla velká, ale jakmile bylo půl čtvrté, mnozí odcházeli. To je ten problém dojíždění. Oni neodcházeli proložit by je to nezajímalo, ale protože by se později jen těžko dostali domů.

Ted připravujeme pořad, který jsme zařídili na Lipniči a jmenuje se Kategorie 19. Prozatím máme problém se sháněním materiálů. Připravujeme také diskotékou s programem, které by měly být zakončeny tanecním maratónem. Některé z nás připravují divadlo, sami si napsali scénář. Mají už za sebou dvě představení. Největší je cca příští týden - v naší škole.

Rozhovory připravila Lida Blanařová
/leden 1981/

TŘI ROKY PRÁZDNINOVÉ ŠKOLY PRO VYSOKOŠKOLÁKY

„Mnoho dnešních mladých lidí spačívá z tupou balvanovitosti v propasti nečinnosti. V důsledku absence aktívního naplnění volného času žijí s negativní emoční bilancí. Neuvědomují si, že mít aktívního konička je jejich povinností vůči sobě samým a také vůči svému okolí, celé společnosti.“

/Volné podle myšlenek dr. Plzáka/

Vždy jsem doufal, že dr. Plzák trochu přehání. Zvláště, pokud jde o lidi mladé a na vysoké škole vychovávané k aktívnímu a tvůrčímu myšlení. Rozhlédnu-li se kolem sebe na naši vysoké škole, najdu však docela snadno lidi, na které výše uvedený popis sedí. A vidím, jak absence aktivity ve volném čase souvisí s nezájemem, formálností, často lajdáckostí v čase pracovním. V poslední době mívám pocit, že se situace zlepňuje. Snad má na tom Prázdninová škola také kousíček zásluhu.

LÉTO 1978 - PĚT A PŮL DNE PRO ZAČÁTEK

Studenti vysokých škol patřili vždy k charakteristickým účastníkům lipnických akcí. Před třemi roky však poprvé začínala akce určená k bezprostřednímu ovlivňování úrovně práce a přitažlivosti

činnosti svařáckých skupin na školách a fakultách. Za nositele inspirace, kterou jim chtěl I. ročník Prázdninové školy poskytnout, byli vybráni sportovní referenti základních organizací.

Tlifacet účastníků ze všech koutků Čech a Moravy mělo trávit u lipnického lomu několik šest dnů v bezprostředním dotyku s krásnou přírodou Českomoravské vrchoviny. Šest dnů naplně-

ných pohybem, hrou, soutěží a sebevzděláváním. Nabitý program měl předvést možnosti aktivního naplnění volného času a názorem, doslova ve „škole hrou“, sdělit, jak na to v kruhu spolužáků na fakultě nebo koleji.

Pokus se sportovními referenty byl na začátku krátké historie PŠ logický. Vždyť pohybové hry a cvičení patří k tomu nejlepšímu odkazu období experimentálních akcí. V ostatních programových oblastech je už mnohem více pohyb. Okolní přírodu dovedeme využívat jako nejpřirozenější tělocvičnu, avšak navázat s ní využávěný kontakt jako bychom neuměli. Snad ještě využít krásného prostředí k umocnění dopadu kulturních pořadů...

První zkušenosti

S odstupem se zdá naše pojetí akce jako naivní. Kurs Prázdninové školy, to je něco diametrálně odlišného od experimentálních akcí. A tak nelze než shrnout - HLEDÁNÍ. Teprve se tvůrci instruktorský tým bude však hledat i v příštích letech.

Ověřila se představa využávání komplexního působení programu, čerpajícího ze čtyř hlavních zdrojů: 1/ sporty a cvičení, 2/ hry, 3/ kulturně umělecké činnosti a 4/ táborské formy. Úspěchy se dostavují, jakmile klademe nejvyšší nároky na fyzickou zdatnost nebo tvorivou dovednost a spontánnost účastníků. Chceme-li jim ale vnitřit roli pasivního příjemce a nebo dokonce při pokusu o manipulaci - selháváme. Vysokoškolák má vlastní hlavu.

Úspěchy:

Úspěchem je především fakt, že účastníci přijali snahu instruktörů. Přijali - a odjízděli motivováni. Instruktoři si pak odnášeli řadu cenných poznatků.

Finská stezka je osvědčený a krásný závod. Krásný, neboť naplnuje toho, kdo jí proběhne, vědomím vlastní odvahy a zároveň pocitem sounáležitosti v kolektivu, který pomáhá překonávat lenost i strach. Tento pocit se umocní, je-li Finská stezka zařazena co nej-

dive, jako první dramaturgický vrchol. Dopad na tvorbu kolektivní odpovědnosti je neocenitelný.

Mezi účastníky převažovali sportovci. O to větší radost jsme měli z úspěchu kulturních pořadů. Příčiny? Poctivá příprava a zaujetí při realizaci, logická dramaturgie hudebních pořadů, aktivní spoluúčast posluchačů /Suchý + Šlitr a my/, jednota uměleckého zájtku a prostředí /Hudba na dobrou noc, závěrečný koncert v lomu/.

Atmosféra a motivace. Dají se nám vyvolat vzájemnou důvěru. Nejde o laciné „citovky“, ale o plné nasazení a upřímnost ze strany instruktörů. Vše prospívá co nejčastěji účast vedení, zvláště v náročných programech.

Málo /nebo „ne zcela“/ strukturované hry. Vyžadují spontánnost a chut' tvorit. Musí vytrysknout jakoby samy ze sebe. Inteligenčne provedení překonává složité připravené programy /Gimmanův běh a Vernisáž/.

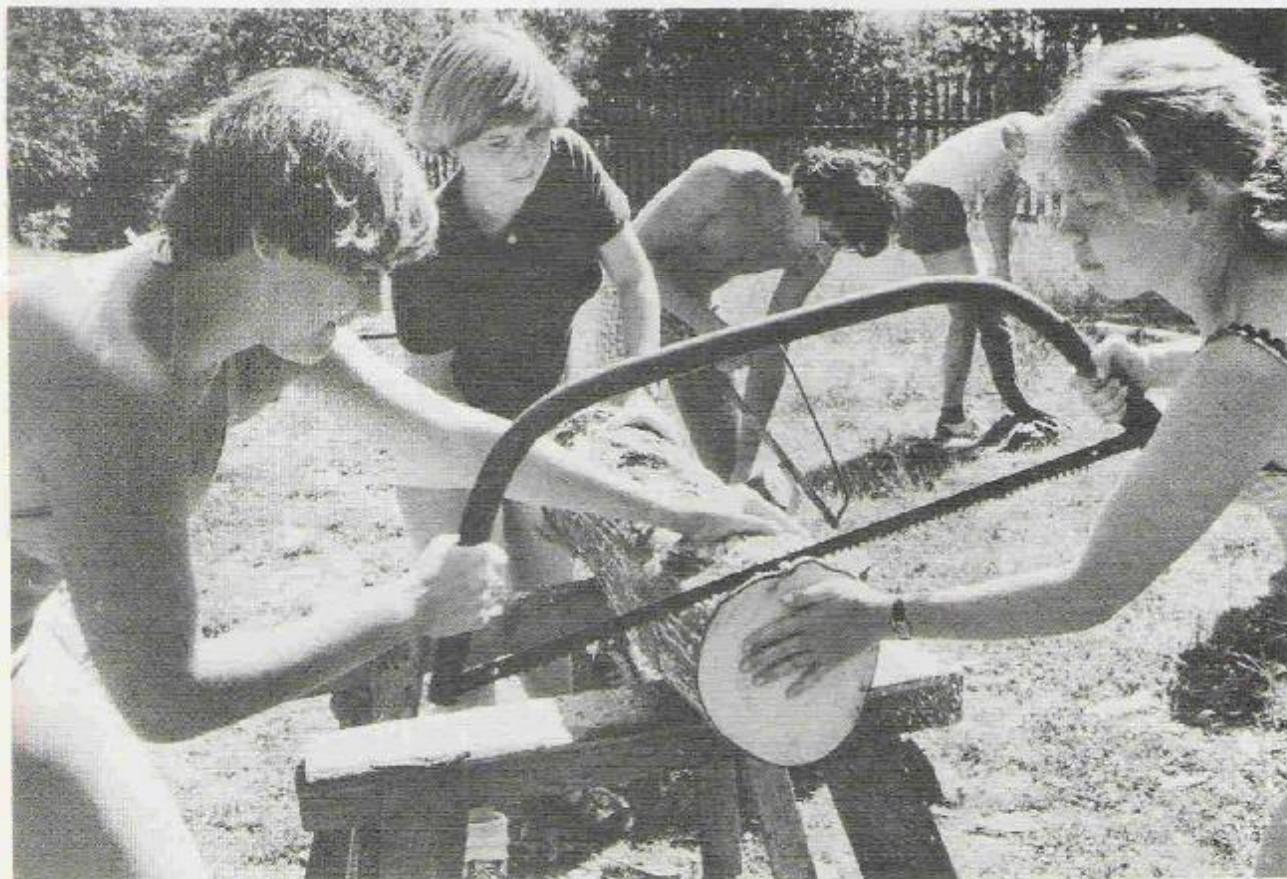
Odvážíme si řadu poprvé ověřených premiér. Miniškoly se osvědčily, avšak chybí melodický materiál. Čeká nás mnoho úkolů pro příští ročník /horolezecká technika, skateboard, džezgymnastika, softball, kandistika/.

Zůstává však mnoho otázek:

Především je to výběr účastníků. Objevují se mezi nimi i lidé, kteří nemají tušení, co je ne Lipniči čeká a nejsou na to fyzicky připraveni. Dopad programuje u nich sporý. I když odjízděli z Lipnice nadějeni atmosférou, lze jen těžko předpokládat, že budou vyvijet aktivitu ve své organizaci. Zpestřili si prázdniny - ale k základnímu cíli kursu /ovlivnit úroveň činnosti Svazu na jejich fakultách/ nepřispějí.

Pět a půl dne se zdá na cílevědomou motivaci a přípravu účastníků pro přenos aktivních forem programu do základních organizací málo. Je to málo i pro cílevědomou dramaturgiu kursu. Prozatím se zamýšlím nad využitostí fyzicky náročných programů. Že je třeba dramaturgli věnovat mnohem více, „objevíme“ až za rok.

V programu zbyvá velice málo času na táborské činnosti a formy. Zda se, že by tato oblast měla být samozřejmostí. Opět teprve

za rok objevíme, že přivést „lidi z měst“ do přírody není jen tak. Dopravu táborských programů je zatím náročný.

Odejďme s pocitem, že kurz splnil svůj účel. Je však možno mnohé zlepšit; čeká nás mnoho práce.

Fakta:

Kurs pro sportovní referenty ZO SSM proběhl od 8.7. do 15.7. 1978. Vedení akce /Jirka Gregor, Jitka Pešlová, Milena Holcová, Honza Smrká a Ota Holec/ přizvalo ještě tři ľasky /zpravidla na jeden večer/, aby spojčeně připravili program 33 účastníkům. Dejteka programů nejúspěšnějších v hodnocení: Finská stezka - Suchý + Slitr a my - Závod Syndeyho Pollacka - Běh Járy da Cimrmanna - Klapky /zálesácké hry/ - Hudba na dobrou noc - Mniškola masáže - Naše paní Božena Němcová - Ranní testiky - Rođenův závod.

LÉTO 1979 - KRYSТАLIZACE

„Jela jsem na Lipnici s očekáváním, že teď přijde ten pravý vrchol první prázdnin. Náco jsem četla v Mladém světě, náco jsem se doslechla. Měla jsem trochu strach, jestli nezklamam, jestli vydržím, hlavně fyzicky. Skutečnost předčila představy. Byl to týden prožity opravdu naplně. Zklamat se nedalo, kolektiv to nedovolil. Při odjezdu mi bylo do breku, nemohla jsem uvěřit, že konec příjezd tak rychle.

Ted' s odstupem už vím, že na Lipnici to byl jen začátek. Jestli nechci zklamat, musím pokračovat - u nás... Mám několik praktických otázk..." /z dopisu/

Mohlo by se říci, že se oproti lečensku mnoho nezměnilo. A přece... Pod dojmem zpráv o prvním ročníku Prázdninové školy i reportáží

v Mladém světě se sesla na vysokoškolský kurs skoro stovka přihlášek. Bylo možno účastníky skutočně vybírat, i když o jejich předpokládách pro aktivní práci nemáme vždy dostatek informací. Na 28 vybraných /nakonec všichni nepřijeli/, čeká skoro osm dní dramaturgicky vyváženého programu, který má nejen vzbudit zájem o moderní formy pobytu v přírodě a naplnění volného času, ale má být současně nenářízným návodem, vzorem k přenosu do podmínek ZO SSM.

Během programu jsme chtěli přispět k sebeopoznání účastníků, umožnit jim hrát různé sociální role, vytvořit konstruktivní meziříčské vztahy v kolektivu. Program měl působit především na věstrannost účastníků. Dopad jednotlivých činností směřoval do oblasti

- sportovní zdatnosti,
- aktivity a tvotivosti,
- polytechnických a táborských dovedností,
- estetiky a citíky.

V programu se vedle osvědčených pořadů z „lipnického zlatoh fondu“ objevila řada premiér. Většina z nich mifila k řešení problémů nadhozených předcházejícím ročníkem a podtrhovala /alespoň intu/ lipnické specifiku poměrně kompaktního kolektivu vysokoškoláků. Kolektivu, který byl ochoten a schopen spolupracovat, tvorit, přijímat myšlenkově náročné pořady.

Základní poučení lze formulovat takto: úspěšné jsou /jak z hlediska hodnocení při hitaci, tak z hlediska výchovného dopadu/ pořady, které se opakováně a soustředěně zaměřují na rozvoj tvotivosti a schopnosti účastníků. Přimo nadšené jsou přijaty „rudé nitě“, které se těhnou celou akci. /Duševní gymnastika každě ráno, Rétorická fóra v poledne a opakování Hudba na dobrou noc před usnulím./ Opět slaví úspěch kompaktní blok hudebních pořadů, který zahrnuje poslech hudby klasické i moderní /kromě Hudby na dobrou noc „Organické meditace“ s lipnickým varhaníkem a koncert Spirituál kvintetu/, aktivní zpěv /Lioničtí madrigalisté/ nebo kombinaci oběho /Suchý + Slitr a my/.

Samostatnou zmínu je třeba věnovat Rétorice. Ač byla přijata i členky, nemohly jsme být zcela spokojeni. Ukázalo se, že tento pořad je pro lidi příležitostí ověřit si dopad vlastního mluveného projektu, formulovat myšlenky a přesvědčovat o nich. Rétorika má však na víc. Jestliže zvolíme skutečně aktuální téma dotýkající se nejdůležitějších problémů, může Rétorické fórum přerušit ve hru vskutku diskusní. Může se stát úvodem k dalším diskusním hrám a přinést poznání a přispěvek k souhlasnosti názorů aktérů aktivních i v daném okamžiku pasivních.

Problémy, které přetrávavají

V oblasti táborské činnosti nic nového. Kromě rétoriky našly uplatnění diskusní hry. Řadu plánovaných aktivit bylo nutno vynechat pro nedostatečné materiální vybavení /mapy pro orientační běh, kola pro cyklistiku/. Miniškolky sportů nemají jednotnou metodiku. Jako úspěšné lze hodnotit vystoupení specialistů /Igor Novák s miniškolou horolezecké techniky a Jarka Luxová s džezgymnastikou/, jejich působení na akci je však omezené. Pocitujeme nutnost specializace instruktorů.

K připravě účastníků pro zamýšlený přenos lipnických forem aktivit do činnosti základních organizací přispívají pravidelně, často velmi kritické rozboru kladů i záporů uvedených programů. Zápisníky se plní návody na přípravu her. Vybavíme účastníky prvním vydáním Lipnického zlatého fondu, avšak další metodické materiály cítem chybí. Pro polipnickou činnost by bylo potřeba fond her podstatně rozšířit, avšak během jednočlenné akce nelze podstoupit riziko příliš mnoha experimentů. Počet premiér by mohl být větší. Znovu se klade otázka trvání akce.

Fakta

Kurs pro funkcionáře ZO SSM vysokých škol proběhl od 12.7. do 20.7.1979 na Lipnici. Vedení boze změny /Mírka Gregor, Jitka Peštová, Milena Holcová, Ota Holec/, zkoušelme pouze nového eleva /Ondra Bartošek/. Ze 35 pořadů je osm premiér. V hodnocení je nejúspěšnější desítka:

Duševní gymnastika - Finská stezka - Hudba na dobrou noc - Devadesát tři - Rétorická fóra - Lipnická čítanka - Posseidon - Sázka na pět - Pralidi - Zpívání s kytarou a společným zpěvničkem.

1980 - ROK „PROJEKTOVÁNÍ“

Do třetice přijedou vysokoškoláci do lipnické školy na kurs nové /a odvážné/ pojmenovaný „Projekt 80“. Odvážný byl i počet cílů, které měl Projekt před sebou.

Tak jako celá Prázdninová škola měl Projekt 80 sloužit poznání, inspiraci, vzdělávání a pohybové rekreaci účastníků. Měl je motivovat k aktuálnějšímu využití volného času a připravovat k dalšímu uplatnění v této sféře. Prostředkem k naplnění těchto představ byla pohybová a poznávací činnost v přírodním prostředí, která může celkově ovlivňovat vývoj člověka ve smyslu fyziologickém, psychologickém, etickém, charakterovém, poznávacím i světonárovnovém.

Kromě těchto bezprostředních cílů byl před Prázdninovou školou 80 úkol metodicky dopracovat obsah i dramaturgiu využívání hlavních programových zdrojů. V oblasti sportu a cvičení byly připraveny jednotné osnovy miniškol cyklistiky, horolezecké techniky, softbalu a orientačního běhu. V oblasti kulturně uměleckých činností se zdůraznila orientace na cílevědomou dramaturgií a vzdělávací programy. U táborských forem jsme chtěli, aby se této důležité programové oblasti vrátilo místo, které jí v rámci ostatních programových zdrojů náleží. To tedy znamenalo hledat nové, premiérové formy i obnovovat formy zapomenuté.

Projekt 80 měl pak ještě úkol navíc: Na základě zkušeností z let minulých dovořit model akce specificky vysokoškolské. Kurs pro vysokoškoláky má mezi kurzy Prázdninové školy některé zvláštnosti.

Účastníci Prázdninové školy z vysokých škol jsou zpravidla funkcionáři SSM, ČSTV nebo jiných organizací, kteří na kurs přicházejí již motivováni pro moderní formy pobytu v přírodě, obvykle tuší,

co je na kursu čeká. Řada z nich má již dlouhé zkušenosti z práce s lidmi. U vysokoškoláků lze počítat s širším rozhledem, relativně vyšší schopností abstraktního myšlení a často s vyhraněným zaměřením zájmu a znalosti. Je třeba volit k nim částečně jiný přístup; někdy se dají „vyhescovat“, jindy ale spíše přistoupit na uváděmou spolupráci. Jsou citliví na nezdůvodněnou manipulaci, za každým našim počinem hledají smysl a záměr. Očekávají otevřenosť, důvěru a kladou na instruktory vysoké nároky.

Prostředí vysokých škol poskytuje relativně nejlepší podmínky pro přenos moderních forem pobytu v přírodě a naplnění volného času na úrovni členské základny. Kromě toho mohou být vysoké školy „zásobárnou“ instruktorů, kteří mají na jedné straně základní životní zkušenosti a na druhé straně ještě relativně dostatek volného času pro práci s lidmi.

Příprava akce

Podmínky pro splnění vytěsněných cílů byly oproti předcházejícím letům mnohem lepší. Nečekaně velký počet přihlášek /vysoko přes 200/ umožnil vybírat účastníky, kteří vesměs měli předpoklady pro další aktívnu práci. Instruktorský tým mohl zúročit zkušenosti z minulých let a byl vybaven řadou metodických materiálů připravených specialisty. Délka akce /10 dnů/ umožnila sestavit vyvážený scénář, který čerpal ze všech hlavních programových zdrojů. Zbylo dostatek místa pro experimenty a premiéry. Také materiální vybavení střediska se zlepšilo.

Co nového přinesl Projekt 80?

Především se podařilo vytvořit diskusní a vysoko kritickou atmosféru v kolektivu účastníků a instruktorů s velmi aktivním zapojením do programu. Tato náladu zvyšuje dopad programů na účastníky a množství poznatků, které si odnesou. Je cenné i pro instruktory, i když je samozřejmě nemožné všechny připomínky akceptovat. Přispívá tež ke správné úpravě náročnosti a skladby programu. Připomínky účastníků je třeba vážně hodnotit, upřímně přijímat, avšak neprečehovat.

Byla odzkoušena ucelená koncepce pohybové výchovy jako jednoty sportovního i kulturního projektu. Pohybová výchova je velmi užitečný a atraktivní program, který by se měl proplnit celou akcí. Skýtá široké možnosti rozvoje a variací ve směru kulturního významu.

Novým a vcelku úspěšným počinem bylo zařazení seriálu výtvarné výchovy. Cyklus by měl obsahovat:

- 1/ Besedu se známým umělcem o obecných otázkách umělecké tvorby a výtvarném vidění světa.
- 2/ Cyklus portrétů význačných uměleckých směrů. Projekt 80 přinesl seriál Ismy /impressionismus, Kubismus a Futurismus/.
- 3/ Výberová předměty, tj. vlastní výtvarné aktivity účastníků, v nichž jsme se zaměřili více do hlinouky podle schopnosti a zájmu.
- 4/ Řadu výtvarných aktivit v rámci dalších pořadů.
- 5/ Vytváření výstavy prací, která motivuje k soutěžení a ke snaze předvést, co umí.

V rámci celého seriálu jsme zdůrazňovali provázenost poznatků, např. uplatňování kompozičních principů, o nichž se diskutovalo v portrétech při vlastní tvorbě. Je dobré pokoušet se přejít od výkladu k diskusi, tj. zapojovat posluchače, aby se sami srovnávali, interpretovali nebo poznávali předváděná umělecká díla. V tomto směru se nesmíme bát improvizovat.

Nesporným kladem bylo úspěšné uvedení diskusních her - Rétorika /s novými pravidly a hlavně novým způsobem přípravy témat/ a Sociodramatu. Výsledek byl podmíněn vhodnou volbou příměřených, aktuálních a citlivých témat, uvedením diskusních her a hlavně již zmíněnou atmosférou v průběhu celé akce. Dominovalo se, že byla nalezena cesta, jak učit lidí formulovat, obhajovat a konfrontovat vlastní názory.

V ecénáři bylo místo pro maximální uplatnění prvků vlastní tvorivosti, tvorivého myšlení a dotváření připravených programů. Kromě výtvarné a diskusní tvorivosti se hrálo /podle vlastních scénářů/ divadlo, které se současně fotografovalo a zůstane fotodokumentem pro budoucnost /Fotodivadlo/. Byla uvedena řada mál, např. a částečně strukturovaných her. Dotváření těchto her vyžadova-

Io jak okamžitou invenci /Zlatá horečka, Pralidi/, tak konceptní myšlení /Manévry/.

Tvořivý byl i charakter většiny psychologických her. Hry v nichž se dozvídáme, jak nás vidí kolektiv, jak působíme na okolí, jaké vlastnosti jsou cenné, jaké jsou vnitřní motivy našeho jednání, takové hry jsou pro každého výchovným přírosem. A pro vysokoškoláky jsou zvláště navíc velmi atraktivní. O tom svědčí umístění všech čtyř celovečerních psychologických pořadů mezi šesti programy, které by nejčastěji vybrány účastníky pro odzkoušení v jejich ZO SSM.

Prispěvkem k řešení problémů s táborskou činností je úspěšné uvedení málo strukturované táborské hry Zlatá horečka, zkombinované s podtextem ekonomické hry /vyřízené zlato ve funkci platička/ a zajímavé výsledky premiéry Manévrů. Manévry jsou klasickou brannou hrou. Byly však inscenovány jako umělná „drsnára“ k vyzkoušení fyzické i psychicke odolnosti účastníků, schopnosti adaptace na změněné podmínky. Ve hře byl ponechán značný prostor, takže aktori ji mohli přetřpit nebo si začít hrát a hru dovolit. Kolektiv dokázal překonat únavu a bojovat o vítězství ve hře. Bezprostředně po skončení hry účastníci vytýkali hře přílišnou náročnost a řadu dalších chyb. Hra také skončila jako poslední v průběžném hodnocení. Do skončení akce zvláště po akci došlo k významnému posunu v hodnocení hry. Hra ukázala, jak je nutno překonávat únavu nejen fyzicky, ale i psychicky a jak důležitá je zde funkce kolktivu. Posun z posledního 48. místa na 26. v hodnocení měsíce po akci /a to i přes některé objektivní chyby/ je více než výmluvný.

Problémy, které zůstávají

Přes celkově velmi dobré vyznění akce, nelze říci, že se povedlo všechno. Zůstává otevřena řada problémů, z nichž některé řešíme již léta a některým se vynout ani nelze.

Dopad programů je výrazně menší u lidí, kteří už některé lipnické programy zažili, často v nedokonalé nebo překroucené formě, při jiných akcích. Kopirování lipnických programů jinde nás tedy ještě více nutí hledat nové formy a minimálně a velmi opatrně opakovat programy.

V této souvislosti je třeba se také soustředit na to, co nelze okopírovat a co by mělo být naší silnou stránkou, - **dokonalé uvedení a motivační programy**. Neexistuje program, u kterého by na uvedení nezáleželo. V našem letošním roce jsme podcenili motivační stránku atmosféry u osvědčených Vigilii a částečně u premiérových Manévrů. Na celé řadě dalších programů je co zlepšovat, pokud budou v příštích letech znova uváděny.

Dokonalé uvedení, stejně jako potřeba hlubšího poznání účastníků je ve svých nárocích na instruktory v rozporu s nabídkou programu a množstvím premiér v něm. Cestou z tohoto rozporu je ještě lepší příprava před akcí /pokud je to vůbec možné z časových důvodů během roku/ a promyšlená dělba práce při uvádění. Navíc je velmi užitečné, aby se instruktoři maximálně zapojovali do programů jako účastníci.

Pro specializované činnosti se velmi osvědčilo přizvání profesionálních lektorů. Bohužel docházelo někdy k rozporu mezi potřebou dramaturgické využitosti programu a časovými možnostmi lektorů. Přizpůsobení se termínum vhodným pro lektory může narušit optimální dramaturgiu akce. Opět je třeba pečlivé zvázení, které lektory nezbytně potřebujeme. Lektoři, kteří přijíždějí na Lipnice nikoli poprvé, mají větší schopnosti zapojit se do celkové atmosféry akce.

Délka akce byla proti minulým letům rozšířena a zdá se být optimální. Nicméně je třeba si uvědomit, že akce je vysoko náročná i pro účastníky. Je nutno občas zvounit. **Volbu optimální míry a změny náročnosti** /po všech stránkách/ vidíme jako jeden z hlavních úkolů vedení akce.

Fakta:

Projekt 80 probíhal od 19.8. do 30.8. 1980. Instruktorský tým /Jiřka Gregor, Jitka Jilemická, Tonda Rosický, Jarka Luxová/ doplněný o dva elévy /Jana Halamová a Martin Matoušek/ inscenoval pro 28 účastníků a spolu s nimi během 10 dnů 48 pořadů, z toho 18 premiér původních a řadu upravených programů.

Desítka nejúspěšnějších pořadů v průběhu akce: Finská stezka - 93 - koncert Spirituál kvintetu - Zlatá horečka - Závěrečný večer - Výběrové předměty výtvarné výchovy - Margaretu - Huascaran /berseda s mistrem sportu Igorem Novákem - součást miniškoly horolezání - Psychologické hry s dr. Bakalářem - Rétorka.

Hodnocení s měsíčním odstupem:

Finská stezka - 93 - Zlatá horečka - Pohybová výchova - Margaretu - Pralidi - Spirituál kvintet - Noční koncerty - Miniškola softu - Rétorka.

Největší posun v hodnocení: Vodní manévry /+ 23/, Manévry /+ 22/, Pohybová výchova /+ 18/, Inspironat /- 23/.

Pořady, které účastníci považují za nejvhodnější pro aplikaci v jejich ZO SSM: Rallye žebřík /9 x 1/, Psychologické hry /7 x 1/, Sociodrama /6 x 1/, Inzeráty a Van Mottenův závod /5 x 1/. Jsou zde tedy dvě půvabné, typické lipnické drobnůstky a čtyři významné pořady psychologických her.

Deset účastníků kursu splňovalo náročné požadavky a bude dále pracovat v oblasti pobytu v přírodě. Čtyři z nich jsou vybráni pro Instruktorský kurz Prázdninové školy v příštím roce. Řada dalších účastníků kursu již pracuje nebo má předpoklady pro zapojení do instruktorských týmů při KVY, do TVB komisi na školách nebo fakultách. V tomto směru je úspěch kurzu zcela zřejmý.

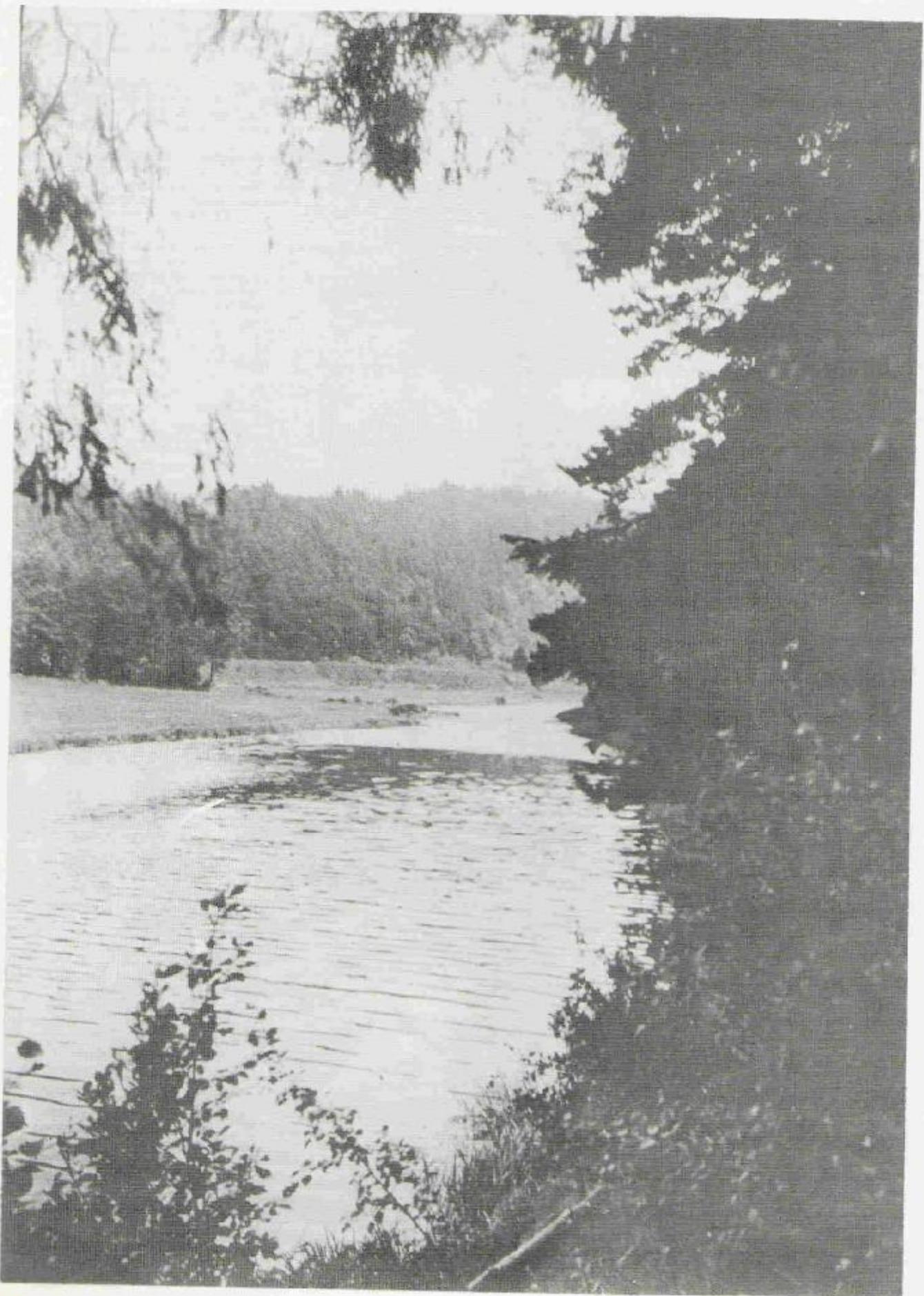
Závěrem:

Po tříletých pokusech a sbírání zkušeností je možno Projekt 80 prohlásit za vhodný model motivačně vzdělávací akce pro vysokoškoláky. S malými úpravami lze modelu použít i pro akci aktivně rekreacní.

Mluvíme-li o modelu, nemáme na mysli jeho nekritické přijetí či dokonce kopirování. Jde také o víc, než jen o respektování specifity příslušného přírodního prostředí. Model může sloužit jako inspirace, návod spíše metodický a přenositelný ve svých dramaturgických principech. Jeho neoddělitelnou součástí je neustálé hledání nových forem, dotváření existujícího, tvorba nového.

Dále hledat i tvorit bude také Prázdninová škola 81 a vysokoškolský Projekt 81. Vysokoškoláci se na Lipnici objeví hned dvakrát. Jeden z kursů bude rozvíjet stávající model akce a druhý se pokusí o vystoupení ze skleníkové atmosféry Lipnice. Kombinovaný pořad se bude odehrávat jeden týden v prostředí kolem lipnického založeného lomu a druhý týden ve slovenských horách. Pokračovat bude i vytváření metodických materiálů a hledání nových způsobů výchovného působení. To vše směřuje k základnímu cíli Prázdninové školy - naplnit volný čas mladých lidí aktivnějšími formami rekreace a využít ho lépe.

Jirka Gregor

Stále nehotová hra - Sociodrama

Pokusme se na Sociodrama /jeho nová pravidla jsme zveřejnili v ML č. 1/80, tzv. dvoučíslo/ nahlédnout z trochu jiného úhlu. Za tím účelem opustíme společenství nezkušených hráčů, presuňme se do tábora zkušených a dejme volný průchod dobré minénym radám, které nás upozorní na některé skutečnosti, jenž nepřejí ani hře, ani hráčům.

Ponaučení první: sociodrama je hra komunikativní, což znamená, že jejím prostřednictvím si můžeme sdělovat názory na nějaké události, problémy, společenské jevy a postoje, konfrontovat je a pokoušet se o **souhlasnost** /kongurenci - z lat. congruo, congruere - shodovat se, navzájem v jedno spadati atp./, v **hlediscích**, pojetí, přístupu a vidění věci, která je prořadým faktorem „porozumění“. A proto: neměli bychom být rozčarováni, když se na konci hry nerozcházíme zcela udomláni názory druhých, když nedospějeme k „jednotě“, neboť to není a nemůže být cílem hry. Jak už bylo naznačeno, **hra je zápasem o souhlasnost** /kongurenci/, v němž spíše než o „shodu názorů“, jde o volbu stejných měřítek /dimenze, kritérií atp./. Jak zdůrazňuje Křivonávky /Já a ty, Avilcanum 1977/ „máme-li stejná měřítka, pak již totlik nezáleží na tom, zda já volím dolní a ty horní hranici“.

Ponaučení druhé: za maximálně přístupný počet hráčů se považuje 20, neboť platí, že skupina by měla být tak početná, aby se všichni mohli efektivně uplatnit. Dvacet hráčů je hranice, kterou bychom neměli překračovat, když chceme, aby hra měla patřičný spád. Aktivita členů herní skupiny je do značné míry určována její velikostí: vzestupem početnosti skupiny klesá její produktivita. Méně početné herní skupiny umožňují svým hráčům více projevů a nutí je k tomu, aby se více projevili.

Pokud jde o počet hráčů dochází k témtu úpravám pravidel: jestliže v průběhu hry bude některý z hráčů vyloučen, ať už za pasivitu, vyhýbavý postoj či bez udání důvodu /tzv. **vykazovací právo**, má konduktor právo povolat do hry **hráče-čekatele**. Hráčem-čekatelem je ten, kdo má zájem hrát, ale prozatím nebyl konduktorem do hry zařazen.

Pro porádek si zapakujme: pravidla Sociodramatu rozšiřují hráče, hráče-čekatele a diváky /mezi ně patří nejen ti, kdo nechtějí hrát, ale i vyloučení hráči/. Hráč-čekatel se může stát hráčem, když se uvolní jedno z hráčských míst a konduktor to uzná za žádoucí.

Ponaučení třetí: konduktor musí zastávat neutrální stanoviska, ale nemůže zůstat pasivní. Platí za vedoucího hry a jeho základní povinnosti je **hra řídit**. Řízení pak spočívá v **aktivizování**, **vysvětlování** a **usměřování** - a také v **hodnocení**. Hodnocením, které by se mělo dotýkat úrovně hry, její dynamiky, ale i jednotlivých hráčů, by se měla hra uzavřít.

Hodnocení je stále slabou stránkou Sociodramatu, neboť nemáme k dispozici jasná a spolehlivá kritéria. Pro potřeby Sociodramatu se v současné době cvěřuje a upravuje Balesův systém pozorovacích kategorií pro bezprostřední interakci v malých skupinách řešících problém, jehož prostřednictvím bylo možno získat solidní podklad pro závěrácí hodnocení. Souběžně se řeší i některé další otázky, jako například: kdo bude hodnocen provádět /konduktor nemůže všechno stačit/, kdy se budou získávané údaje vyhodnocovat a jak se budou hráčům prezentovat.

Ponaučení čtvrté: je třeba omezit počet prioritních vstupů.

Za prioritní vstup považujeme každou hráčovu promluvu, která byla uskutečněna mimo pořadí a de facto okamžitě po symbolickém zvednutí rukou /kříží se před tělem/ a v souladu s pravidly. Pravidla pak připouštějí dva druhy takových prioritních vstupů: faktickou poznámkou a oznamením o hráčově rozhodnutí použít vykazovacího práva. Jistě požádají jsou s faktickými poznámkami, jichž hráč zneužívá a tak „dusi“ iniciativu spoluhráčů a hra tím ztrácí na dynamice. Aby se tomu alespoň částečně zabránilo byla uplatněna tato změna pravidel: faktickou poznámkou formou prioritního vstupu může hráč v průběhu hry uplatnit pouze třikrát.

A ještě jeden **doplňek** k pravidlům: stejně jako hráči i konduktor má právo napomínat a vyloučovat ze hry.

Allan Gintel

HRA DO PŘÍRODY

/POSELSTVÍ Z LESA/

Hru může hrát libovolný počet hráčů zhruba od deseti po činají. Hráči se rozdělí na několik hřídek (dvou až pětičlenných, podle počtu hráčů ale podle možnosti vždy o stejném počtu hráčů). Všechny hřidky budou tedy buď dvoučlenné, nebo tříčlenné atd.

Každá hřídka si nalinkuje na list papíru formátu A 4 sítí se stovkou okének /šachovnicí/. Každé okénko nahoru vpravo očíslouje malými číslickami jedničky do slovky. Kvůli přehlednosti je dobré, aby sítí měla deset řad k po deseti okénkách. Ostatně vedoucí hry, který sám nehráje a je mimo hřidky, může tyto archy s očíslovanými okénky připravit už sám předem doma, aby se zde v terénu neztrácel zbytečně čas jejich linkováním.

Z domova už má také předem připravenou nějakou zprávu, pokud možno zajímavého obsahu alespoň trochu se vzájemně k názvu hry a zhruba o stovce písmen. Například: „Domorodci nás uvéznili ve své vesnici v hlubinách lesa u Krokodýlích fek. Přijďte nás svobodit co nejrychleji, než bude pozdě.“

Tuto zprávu, jejíž znění hráčům samozřejmě není známo, napíše do okének podobné šachovnice, jaké mají hřidky, a to tak, že do každého jejího očíslovaného okénka vpíše pořad po jednom písmenku a šachovnici rozstříhá na jednotlivá okénka. Protože hráči po startu budou s těmito jednotlivými okénky různě manipulovat, brát do rukou atd., doporučuji aby zpráva byla vedoucím hry napsána na tužší papír /řeba kreslicí čtvrtku/ a možno-li i většího formátu než A 4. Číslicka i písmenka musí být vedoucím hry psána velmi zřetelně, čitelně, aby nedošlo jeho vinou k omylu. Už proto lež doporučuji, aby okénka jeho zprávy měla rozdíl větél, zhruba asi 3 x 4 cm. Rozstříhaná okénka potom vedoucí hry rozházi po lese a to v dosti značném prostoru, aby neležela blízko sebe.

A teď vlastní hra vypukne. Na daný povel vběhne do lesa z každé hřidky jeden její člen, bez tužky a bez papíru a rozstříhané papíry s písmeny hledá. Podle toho, jak si se svou pamětí troufá, může si zapamatovat těba i několik nalezených písmenek a jejich čísel - a pak běží ke své hřidce na okraji lesa, kde do příslušených čtverecíků šachovnice jeho hřidky zapamatovaná písmenka vpíše. /Písmenka na papírcích se nemají z lesa vynášet, musí zůstat ležet tam, kam je vedoucí hry položil./

A jakmile první člen do sídla své hřidky dolehne a začne do šachovnice zapisovat písmenka, jež si zapamatoval, už vyráží do lesa druhý člen - a opět hledá další písmena a vryvá si je i s čísly do paměti, aby se rychle vydal opět zpět z lesa, když už má pocit, že více písmenek by si nezapamatoval. A takto se střídají v běhu do lesa a v hle-

dání dalších písmenek všechny členové hřidky.

Protože cíl hry je odevzdání celé správné znějící zprávy vedoucímu hry, je snhou každé hřidky, aby s jejím sestavováním byla hotova dříve než ostatní. Sestavení může urychlit nejen samozřejmě rychlým vblíháním do lesa a zase zoštěl, ale i tom, že některá nenalezitelná písmenka si může domyslit a do prázdného okénka vepsat podle smyslu, jež dávají vypíněná již okénka sousední. Když například se v šachovnici ukáže neúplné slovko „při-dle“, lze si snadno domyslit, že chybějícím písmenem v něm je j a to si hřídka do prázdného okénka tedy vpíše už předem, i když písmenko nikdo z hřidky v hlavě nepřinesl.

Nedoporučuji nosit v paměti z lesa více než 2-3 písmenka; protože hráč - zejména zbrkly a se špatnou pamětí - se může snadno splést v čísle písmene nebo i v písmenku samotném a zaneset do šachovnice své hřidky písmeno buď do chybějšího okénka, nebo si sice zapamatuje dobré číslicko, ale vpíše pod něj do okénka jiné písmenko. Tím vznikají prohlídky všešiká zmatky, nejasnosti, záhad, v okénkách narůstající slova

nedávají správný smysl. Také domýšlením někdy vzniknou omyly. Proto písmena jen domýšlená a zatím z lesa v paměti nepřenesená, vpisuje hřidka do své šachovnice jen obyčejnou tužkou, zatímco písmena skutečně v lesu nalezená a prokazatelně správně přečtená vpisuje do okénka propiskou.

Každá hřidka má svou šachovnici opodal od ostatních lídek na okraji lesa, zatíženou kamenem, aby ji neodvál vítr, vede ni pak leží tužka i propisovačka, aby se zapisování mohlo dít co nejrychleji.

Domýšleným chybějících písmenek se zabývají hráči, kteří pravě nejsou v lesu, takže i oni jsou účelně zaměstnáni. Snaží se také zapamatovat si písmena, která už v šachovnici mají, aby si jimi zbytečně nezatěžovali paměť, když na některé z nich v lesu znovu narazí. Záleží na každém písmenu a na každém vteřině, o které budete moci dříve svou zoravou vedoucímu odevzdat.

Napětí a vzušení při hře je možno ještě zvýšit tím, že vedoucí hry pobíhá po lese co by představitel domorodců a snaží se záhnout některého hráče kterékoliv hřidky ať už šískou, nebo měkem, či i jen dotykem - plácnutím. Takto „zneškodněný“ hráč se

potom musí hned odebrat ván z lesa ke své hildce, aniž by snad pokračoval ještě v dalším hledání písmenek - a následující hráč, který je na řadě po jeho doběhnutí, smí vyděhnout k dalšímu hledání až za jednu trestnou minutu čekání. Tuto minutu si hildka poctivě odměří na vlastních hodinkách nebo alespoň odhadem - hlasitým počítáním vteřin, nejsou-li hodinky právě po ruce.

Odevzdá-li hildka vedoucímu hry zprávu nesprávnou, to jest s chybně domýšlenými písmeny, vedoucí hildce naznačí, v kterém rádku či řádcích hildka chybu či chyby má, zprávu od ní napříjme, vrátí jí hildce zpět a ta se snaží ji opravit, ať už lepším domýšlením nebo dalším hledáním písmenek z chybného rádku v lese.

První místo ve hře - a po něm pak postupně další - obsazují hildky dle toho, která vedoucímu dříve odevzdá správně znějící zprávu, tedy bez chyb a bez „bílých míst na mapě“, to je bez nedomyšlených, nenalezených písmen.

Protáhne-li se hra tak, že není možno ji včas dokončit, nebo musí být předčasně ukončena pro dešť, tmu atd., odevzdají všechny hildky vedoucímu své zprávy - byt neúplné - současně a ty jsou pak obdobovány jen podle počtu správně doplněných písmen.

J.F.

PŘEČETLI JSME ZA VÁS

Moderní společenské hry s psychologickou tematikou

/Autor: E. Bakalář/

Mladá fronta 1980

104 stran

6,- Kčs

Zábava a poučení, tak by se ve stručnosti dala charakterizovat knížka známého psychologa dr. Bakaláře, odborníka na mezilidské vztahy. Poučení, které přináší, je miněno především jako sebepoznání vlastní osobnosti, odkrýtí dosud utajených povahových rysů nebo schopností, o kterých jsme nemusejí předtím ani vědět; pomocí zábavné hry v kolektivu 2 až 100 hráčů. Lehká příručka do batohu obsahuje 12 her a zpestří večery v horské chatě, na letních táborech i při běžné činnosti ZO SSM a přispívá aktivně k rozvoji tvořivého myšlení a všestranné osobnosti mladého člověka.

Prázdniny v pohybu

/Autoři: A. Gintel, O. Holec, M. Plzák, P. Tajovský/

Mladá fronta

104 stran

9,- Kčs

Podtitulek příručky praví: Rukověť pro prázdninové pedagogody. A je nutno říci, že se jedná o příručku, která tady dosud nebyla. V praktické formě se v ní shrnují poznatky a zkušenosti získané a ověřené na lipnických experimentálních akcích v průběhu desetileté činnosti SSM na úseku pobytu v přírodě. Organizátoři letních táborů zde najdou podrobné návody na zorganizování kolektivních her v přírodě a klubovně, miniškol sportu, které předpokládají jednoduché nářadí, forem tábornické činnosti atd. Zvlášť cenným přínosem - dosud málo zpracovaným - je kapitola Prázdninová pedagogika obsahující zkušenosť, jak zacházet s problémovými jedinci v kolektivu a navodit dobrou skupinovou atmosféru nesmírně potřebnou pro úspěšný chod akce.

.7.

